

Не сумніватися в нашій перемозі

Віктор СКОРИК,
оглядач "СП"

Перший крок до перемоги — це впевненість у своїх силах: у силі духу, силі любові до свого народу, родини, силі ненависті до ворога, який прийшов вбивати тебе, твій народ і твою родину у твоїй Батьківщині, твоїй хаті, а також у силі свого розуму й хисту — саме ця ариаднина нитка сил є дороговказом, що веде до перемоги.

Попереду у нас будуть окремі перемоги і прикрі поразки, бо це війна. Але мусимо мати сили для того, щоб результируючий вектор перемог і поразок вказував на нашу Перемогу.

Цю перемогу ми маємо здобути своїми руками, ніхто залюбки не кинеється в наш смертельний бій з параноїдальним велетнем, який до того ж має у своїх руках сотні нуклеарних бомб, якими погрожує всім, хто наблизиться до місця битви, і обіцяє тими бомбами, якщо що, то й рознести всю планету — "держите мене семеро!". Цю страшилку світ вже пережив і не звертає уваги на галас вдаваного божевільного, що бере "на іспуг".

Цього Голяфа неможливо вбити в лоба прашею, як це зробив Давид, його можна вбити лише комплексом вправ прямої і непрямої дії. А це не тільки наші дії на фронтах, що є основою, це і дії наших партнерів — постачання зброї та боеприпасів у наші руки, щоб ми не бились голіруч з Голяфом (як це було на початку повномасштабної війни), хоча так героїчно битися можна (як це несподівано до всього світу і ворога також на початку довели українці-добровольці). Так, можна, але недовго, бо адреналін — справді дієвий чинник, але все-таки має короточасний термін дії. Це і перенесення бойових дій на територію ворога — як запорука успішного ведення війни; перенесення своїм прямим дистанційним впливом — обстрілами значущих об'єктів ворога, а також перенесення своїх дій під чужим прапором, тобто ініціації бойових дій силами внутрішньомосковитських суб'єктів різного характеру і спрямування — ідеологічного, національного тощо. Ініціація і допомога таким діям на території ворога — озброєнням, боеприпасами, підготовкою та навчанням таких антикремлівських сил. Перенесення бойових дій на території ворога — це удари по інфраструктурі його військової спроможності, логістиці війни, знищення небезпечних концентрацій військових угруповань поблизу кордонів, руйнування підприємств військово-промислового комплексу; це і спосіб впливу на мізки мешканців Московії, знищення їхніх ілюзій про подальше гедоністичне життя посеред війни проти України, розв'язаної ними у своїй маячній імперського нацизму. Московити мають боятися відплати, мають усвідомити, що війна прийшла до них додому; страх і розпач населення — це дієвий спосіб виграти війну.

Перенесення війни на територію ворога — це ще й санкції, які накладаються на агресивну Московію нашими партнерами. Що б там не казали численні іронічні "аналітики та експерти" різного ґатунку та штибу, але санкції таки дошкульно діють, не тільки на військову спроможність Московії, а й на "холодиль-

Харків. День народження Кобзаря. Журналіст і волонтер Леонід Логвиненко

ники" та вітрини пересічних мешканців нацистської орди. Багато було критики щодо їх поступовості, але їхня гвалтовність не була кращим варіантом, бо у взаємопов'язаному світовому ринкові, від гвалтовності таких дій потерпають не тільки ті, на кого ці санкції накладаються, а й ті, хто їх накладає. Для цього були проведені підготовчі переорієнтування потоків постачання, щоб не завдати удару по своїй економіці, і лише після цього тривало поступове посилення санкцій на Москву. Так, була і певна частина егоїстичних міркувань в урядах і суспільствах наших партнерів. Але нам теж вигідно, щоб підтримка наших партнерів була сталою, а для цього потрібна підтримка нашої боротьби з ворогом з боку суспільства в державах партнерів.

У будь-яких суспільствах є значна частина людей, які не готові жертвувати своїм зручним існуванням заради допомоги комусь і десь, навіть якщо вони усвідомлюють справедливість такої війни з боку адресата своєї підтримки. До того ж чинник умовного "холодильника" та перешкод для власного гедоністичного життя для пересічних громадян стає козирною картою для використання ультраправими силами. Тим більше, що такий тренд ультраправості в останні як мінімум півтора року зріс до вкрай небезпечного рівня у багатьох державах світу. Уряди цих країн мають з цим рахуватись, і якщо вони будуть рубати з плеча, то ультраправі тенденції призведуть до ультраправих урядів, що для нас означає втрату будь-якої підтримки і примус нас до "миру", тобто до капітуляції.

Крім того, в сучасних умовах неможливо ввести бажані тотальні санкції щодо Московії, оскільки за останні десятиліття значно зросла могутність автократичних держав, як-от, насамперед Китаю, Туреччини, Бразилії тощо, тому тотальні санкції тепер неможливі, і це треба усвідомлювати. І якщо перегнути палку в цьому процесі, то вона переламеться і може вдарити нас і наших партнерів. Бо всі ці автократії уважно приміряють свій шанс до нового розподілу світу на свою користь, вони очікують.

Значущість і вплив санкцій проявляється і буде дедалі більше проявлятися з часом. Так, з одного боку, очікування результату ефективного впливу санкцій дає

час і можливість певним, але не вичерпним, чином адаптуватись Москві до такого стану речей. Але, з іншого боку, санкції проявляють дедалі більший вплив на економічні і військові спроможності Орди, а також спричиняють все більший дискомфорт для населення імперії зла, а отже, невдоволення і, відповідно, пошуки шляхів припинення війни.

Щоб невдоволення війною серед населення агресивної імперії значно зросло, ми повинні ширше і глибше бити по їхній території. Не варто і не продуктивно волати про необхідність постачання ефективною та далекобійною зброєю і боеприпасів від наших партнерів. Так, хтось боїться це робити, але справа не в тому. Чому — про це я вже частково написав вище. Тут є ще один вагомий чинник. Коли наші партнери говорять про своє прагнення уникнути ескалації війни, то це щонайменше прояв боягузтва (хоча є й такі) або байдужості (прояв планктонного існування, яким живиться популізм) чи егоїзму (ультраправа або наближені до них), — насправді найбільше це прояв раціонального розрахунку. Коли йдеться про те, що наші партнери зволікають з постачанням зброї великої дальності і обмежують її застосування межами окупованих територій України, то це небажання дати козири в руки Кремля, який лукаво впроваджує свої нарративи про війну "агресивного блоку НАТО проти матушкі-росії", націлені не тільки на духопідйомність населення своєї орди, а й на "докази" справедливості своєї війни проти України в очах спільнот другого та третього світів. Аби перетягти їх на свою користь, оскільки антизахідні і особливо антиамериканські настрої мають значне поширення в цих світах, та й не тільки в них, а й певною мірою серед населення "першого світу".

Одним словом, розділяй і володарюй. Пряме втручання НАТО на цьому етапі дало б змогу Кремлю підняти серед свого "глибінного народу" істерію і готовність йти на "священну війну" проти Заходу, а отже, надало б можливість Кремлю провести максимальну мобілізацію смертників на фронтах, а також на тлі такої істерії повністю перевести свою економіку на військові рейки з режимом роботи

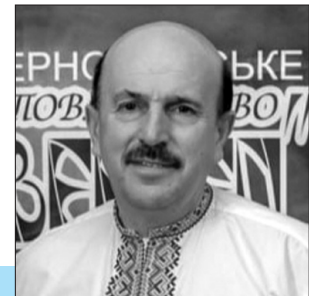
Продовження на стор. 2

ЮРІЙ ЩЕРБАК

3

ПЕТРО ШИМКІВ

6

ТАРАС ГОЛОВКО

12-13

ПЕРЕДПЛАТА—2024

Тижневик "Слово Протівими" (індекс 30617) можна передплатити у відділеннях "Укрпошти" за допомогою "Каталогу видань України" на 2024 рік (стор. 24).

Вартість зросла вдвічі через незалежні від редакції причини і є такою:

1 міс. — 60 грн.

3 міс. — 180 грн.

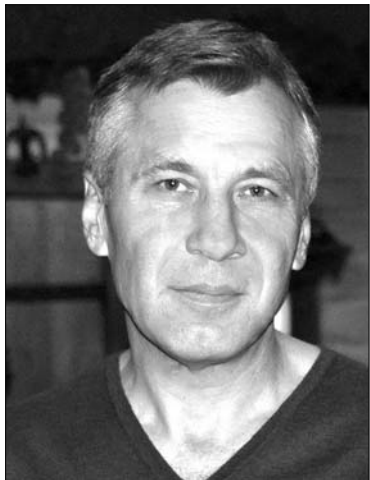
6 міс. — 360 грн.

Будьмо, друзі, разом!

Закінчення.
Поч. на стор. 1

Не сумніватися в нашій перемозі

тиме пильного нагляду, аж доки не здохне, а для його повного знищення ще буде потрібен певний час і той комплекс дій, про який згадувалось вище, але вже у новому форматі впливів для руйнації орди — непрямих методів впливу нашими силами і силами наших партнерів. Наших партнерів, які з часом стануть й нашими повноцінними союзниками.

Для того, щоб ці інвестиції, розвиток ВПК та всієї економіки України були максимально безпечними і відповідно ширшими, необхідно значно підсилити міць і спроможності протиповітряної і особливо протиракетної оборони. Це необхідна умова.

Тому потрібне подальше, максимальне прискорене покриття території України достатньою кількістю і необхідної якості системою ППРО, інтегрованих в єдину систему повітряної оборони. І відповідної кількості та якості боеприпасів для цих систем. Це завдання важке, але без нього не зможемо робити успішні кроки до нашої перемоги. І ця робота хоч і напружена, але проводиться. Що тут можна сказати? Ми були не готові до такого масштабу війни (хоча дехто і розумів її неминучість, але вони маргінали, яких ніхто не чує і впритул не бачить), але не готові були до неї й країни Заходу. Лише США мають дійсно значний потенціал, а європейські держави впали в тогочасний соловий гедоністичний сон фукямівського “кінця історії”. Якщо відверто, то я сильно сумніваюсь, що вони б самостійно відбилися від Орди власними силами, без допомоги США. Так, як це сталося під час Другої світової війни. Тим більш дивовижним є подвиг наших добровольців початку масштабної експансії імперії зла, які

фактично голіруч зупинили повністю відмобілізоване і в десятки разів більш оснащене окупаційне військо, яке до того ж використало чинник раповості для лукавої і некомпетентної української влади.

Нам дуже пощастило, що у нас є такі Люди — наші добровольці і наші малочисленні на той час ЗСУ, які зупинили ворога і протримались кілька місяців до того часу, коли почала надходити більш-менш значуща допомога від наших партнерів. Наших партнерів, яких сильний не спрогнозований опір українців застав зненацька. Завдяки такому опору стала можливою допомога Україні. Для порівняння: Франція під час Другої світової війни за сприяннями була більш-менш паритетною з Німеччиною за всіма показниками, але вже через півтора місяця війни вона капітулювала...

Це все — про необхідні умови розвитку військової і економічної спроможності України, що є запорукою успішного руху до Перемоги.

Поговоримо про достатні для цього умови. Такими є: прискорене будівництво і розвиток в Україні правової держави, суспільства з розвинутою мережею демократичних інституцій, насамперед формування партій — партій в буквальному сенсі цього слова, а не угруповань для обслуговування інтересів олігархів під різними фальшивими, різнобарвними псевдопартійними прапорами, аби відвернути увагу і розуміння суті цих угруповань — “партій”. Така лукава демократія є залягненим римейком російських “песен о главном” — про владу, для якої єдиною метою є власна влада. І в підсумку — авторитарне правління, яке легко в руках москвитів перетворилося на “старий, добрий” імперський нацизм... Не добробут держави, не її розвиток, не її духовне і економічне піднесення, а лише здобуття влади заради влади. Все за саркастичною формулою Орвелла: “Метою влади є влада”.

Хочу наголосити і попередити владу, що пропетляти, щоб уникнути виконання цих достатніх умов допомоги Україні від наших партнерів, не вийде. Їм немає сенсу допомагати державі з авторитарним устроєм. Бо ця московсько-українська повномасштабна війна є не тільки гено-

цидною війною на знищення українства як такого, ця війна є також війною (поки що у форматі проксі) між світом демократії і свободи та мороком авторитаризму, несвободи, а в особі Московії — мороком імперського нацизму. Розумію, що для прихильників бачення в усіх проявах тих чи інших політичних, міждержавних процесів лише користь протиставних сторін, ці слова є порожнім звуком. Але вони мають розуміти, що по-іншому не буде, подобається це їм чи ні. У цьому річці прошу звернути увагу на таку “оказію”: США протягом десятиліть завжди стійко й наполегливо мали і зараз мають проізраїльську позицію, попри всі протиріччя і чималі проблеми у стосунках з деякими урядами Ізраїлю.

За всю 75-річну історію відносин зі Сполученими Штатами президенти та держсекретарі критикували Ізраїль, як правило, з окремих питань протягом обмеженого періоду часу. Але кілька днів тому сталося те, чого не було ніколи досі. Вустами лідера демократичної більшості в Сенаті США Чака Шумера, етнічного єврея, який займає найвищу посаду за всю історію Сполучених Штатів, Сенат озвучив таке:

“Прем’єр-міністр Нетаньяху збився зі шляху, дозволивши своєму політичному виживанню взяти гору над інтересами Ізраїлю... Як прихильнику Ізраїлю, який підтримує його протягом усього життя, мені все стало зрозуміло: коаліція Нетаньяху більше не відповідає потребам Ізраїлю після 7 жовтня. Відтоді світ змінився радикально, а ізраїльський народ задихається від правлячого бачення, яке застрягло в минулому... Я вважаю, що нові вибори — це єдиний спосіб забезпечити здоровий і відкритий процес прийняття рішень щодо майбутнього Ізраїлю... Проведення нових виборів після завершення війни дасть ізраїльтянам можливість висловити своє бачення повоєнного майбутнього”.

Отже, третій за рангом посадовець у владній ієрархії США, єврей, попри все вишеназване щодо історії стосунків між США та Ізраїлю, наважився прямо сказати, що авторитарний ультраправий Нетаньяху не є тим лідером, який потрібен ізраїльському суспільству, і він не є тим головою держави Ізраїль, з яким вже

буде миритися уряд США. Нетаньяху має піти!

Хай ця історія послужить уроком і грізним попередженням для Зеленського і його “5-6 ефективних менеджерів”, які по факту узурпували державну владу в Україні під лукавим приводом війни.

В Ізраїлі теж війна і теж авторитарний лідер — Нетаньяху, лідер у союзницькій державі Ізраїль. Але це не врятувало його від нищівного удару з боку США, держави, яка є найкращим, вірним і могутнім союзником протягом всієї історії існування держави Ізраїль. США — союзник народу Ізраїлю, але США не є союзником авторитарному свавіллю Нетаньяху.

Так, я розумію, що Зеленський, його “менеджери” і вся їхня корпоративна “знать” бажала б собі в партнері близького для них за світоглядом Трампа, замість невідповідного їм за суттю, а тому, м’яко кажучи, нелюбого їм Байдена.

Трамп, хоча й невірноважений і непередбачуваний у своїй хаотичній діяльності, що, звісно, певним чином, лякає українську “знать”, але він для них свій, близький і зрозумілий та відповідний їхній суті і гаслом життя: “Мета влади є влада!”. А все інше — то дурниці для “лохів” і тих, хто не розуміє “правди життя”.

Чинний уряд США — союзник українського народу, а не чинної влади в Україні.

Чекати і сподіватися на приход до влади Трампа, “стрьомного”, але свого за духом і за поняттями, як це робить чинна українська влада, — це не той шлях, який потрібен українському народові, і не та дорога, що веде до нашої Перемоги у війні за своє існування як нації і держави.

Я навіть уявляти не хочу, що Трамп перемаже. Це був би крах для всіх — і для США, і для всього світу, а найбільше — для України. Але у мене є добра новина, точніше — прогноз: Трамп програє, як з часом програє і весь морок диктатур та авторитаризму. Третього не існує: або світло вільного світу, або морок ненависті й неволі.

Морок пішов війною проти вільного світу. Світ свободи цю війну виграє. Він разом з нами, українцями, перемаже, бо ми, так сталося, на передовій цієї війни.

Нам своє робити — йти неухильно до Перемоги.

Слава Україні!

Віктор СКОРИК

Огляд преси

Про що пишуть українські друковані видання — у нашому огляді.

Письменник з Харкова і журналіст “Сільських вістей” Леонід Логвиненко у статті “Шевченко воює” (№12, 19.03) пише, що коли в зраненому місті відзначали народини Тараса, цитували його пророчі рядки: “Як Україну злії люде // Присплять, лукаві, і в огні // Її окраденою, збудять...” — йому пригадувався час перед вторгненням, “коли нас із телекранів заспокоювали, мовляв, росія не нападе, закликали не копати траншей на кордонах, а готуватися до травневих свят. А вона напала...”.

Автор ділиться своїм болем: “Мене переслідує сморід з братських могил... Невимовно тис-

кає і болить серце, коли згадую про те, що я бачив у селі Гроза, куди поцілила ракета під час поминок. Гора шматків людських тіл, а зверху — відірвана людська рука. Мені це сниться. А що сниться тим, хто присипляв нас із телекранів і продовжує це робити, бо там війна почасти кіношна, де самі перемоги та успіхи? А я бачу сотні, ні, вже тисячі могил під синьо-жовтими прапорами на міській Алеї слави...”.

На думку економіста Тараса Загороднього, якого цитують “Сільські вісті” (№12, 19.03), “агрохолдинги та латифундисти — це зло, яке має бути ліквідоване”. Автор пише, що так звані “ефективні” агробарони знищують робочі місця на селі та виштовхують людей за кордон; занапащують ґрунти технічними культурами; заробляють копійки порівняно з

“неефективними” європейцями, оскільки не хочуть виробляти готової продукції. “Та й ті гроші осідають у кишенях купки людей. А в “неефективних європейців” — у кишенях мільйонів громадян, які формують середній клас”, — зауважує економіст.

“Сільські вісті” (№3, 16.01) пишуть про те, що в Інституті демографії та соціальних досліджень підраховали: за неповні два останні роки середня очікувана тривалість життя чоловіків впала на вісім років порівняно з 2021-м. Якщо два роки тому середня тривалість життя українських чоловіків становила 65 років, то наприкінці 2023-го це були вже 57,3 року.

Львівська газета “Експрес” (№10, 7.03) під рубрикою “Герої” публікує зарисовки про полеглих захисників. Так, газета розповідає про 33-річного прикарпатця

Михайла Клодницького, який поліг на Запоріжжі. Поховали воїна в Івано-Франківську. Побратими підписали та подарували його дворічному синові Яремі український прапор. “Після закінчення війни дружина Героя хоче поїхати на місце загибелі чоловіка і посадити там явір. Як символ незламності і боротьби”, — пише газета. “Експрес” (№4, 25.01) розповідає маловідомі факти з життя автора українського славяна Павла Чубинського. Він мав запальний характер, міг одночасно робити декілька справ і двічі був на засланні. Помер 1884 року у віці 44 роки, не доживши день до свого 45-ліття.

“Україна молода” (№12, 20.03) розповідає про творчість польської письменниці з українським корінням Ольги Токарчук. Йдеться про останній на сьогодні

роман нобелівської лавреатки під назвою “Емпусіон”. Виданий в українському перекладі видавництвом “Темпора”, твір має жваву детективну інтригу.

Політик і колишній військовий Юрій Луценко в інтерв’ю журналу “Країна” (№4, 22.02) каже, що мобілізація необхідна, хоча б для того, щоб заповнити некомплект, який утворився через загибель і поранення героїв, хтось має їх замінити. “Мобілізації заважає відсутність єдності політиків та армії. Президент має вийти і сказати: “Нам потрібна мобілізація, 30 тисяч на місяць. Без цього ми не втримаємо країни”. Суспільство не відчуває справедливості. Треба зняти бронь з певного відсотка силових структур”, — цитує Ю. Луценка “Країна”.

Огляд підготував Ігор ЗОЦ

У березні 1944 року, рівно 80 років тому, я повернувся до свого рідного міста Києва, щойно звільненого від трирічної німецької окупації. Моє місто лежало в руїнах, більшість його жителів зникли в п'ятьмі війни, а жертви Бабиного Яру волали про помсту.

Тоді мені було лише 10, але я вже знав, що вижив завдяки американській продовольчій допомозі. У школі тривав жвавий обмін американськими продуктами, включаючи жувальну гумку, печиво, тусонку, сигарети Camel і маленькі пластикові моделі бойових літаків.

Тоді я не знав, що влітку 1944 року справжні військові літаки США – B-17, B-24 літаючі фортеці та винищувачі Mustang – регулярно прилітали на базу ВПС США (USAAF Station) в Полтаві в рамках операції “Френтик” (“Відчайдушний”). Після бомбардувань німецьких об'єктів понад 100 бомбардувальників і 70 американських винищувачів поверталися на українську землю, щоб відпочити, дозаправити і відремонтувати свої літаки та поповнити запаси бомб.

Відважні американські хлопці не тільки відпочивали чи закохувалися в українських дівчат, багато з них загинули під час нальотів німецької авіації. Мій народ завжди буде вдячний цим героям.

Я боготворив Америку в 1944 році: це був мій далекий, але близький друг і рятівник. Американські фільми, джазова музика, автомобілі Studebaker і джипи Willys, аспірин, одяг і їжа, які рятували нас від голодної смерті, – все це назавжди залишилося в моєму серці.

Звичайно, я навіть уві сні не міг уяви-

“Далекий, але близький друг”

“The Hill” (у перекладі з англійської – Пагорб, метафора Капітолійського Пагорба США) – американська газета та цифрова медіакомпанія, що базується у Вашингтоні. Зосереджуючись на політиках, політиці, бізнесі та міжнародних відносинах, “The Hill” висвітлює Конгрес США, президентство та виконавчу владу.

Газета “The Hill” безкоштовно розповсюджується у друкованому вигляді в усіх офісах Конгресу США, по всьому Вашингтону. Надрукуватися в цьому виданні надзвичайно престижно.

– Фантастика! Це значить, що статтю Юрія Щербака прочитає практично кожен конгресмен, – відгукнувся відомий зарубіжний аналітик про публікацію в газеті “The Hill” відомого українського письменника і дипломата, голови Ради Незалежного Медіа Форуму.

ти, що в 1994 році Бог і доля приведуть мене до Вашингтона як посла Незалежної України і дозволять ще глибше пізнати і полюбити цю велику країну.

Я мав честь познайомитися з такими видатними американцями, як Генрі Кісінджер, Збігнев Бжезінський, Джордж Буш, Джеймс Бейкер, Білл Клінтон, Ел Гор, Боб Доул, Ньют Гінгріч, Дік Чейні, Вільям Перрі, Роберт Гейтс, Маллен Олбрайт, Кондоліза Райс та інші. Від них я багато чого навчився про державну мудрість і демократію.

Пишаюся тим, що брав участь у розробці першої Угоди про стратегічне партнерство між Україною та США.

Сьогодні, коли Україна перебуває у вогні геноцидної війни Росії, яка щодня вбиває десятки чоловіків, жінок і дітей, руйнує лікарні, школи, театри, музеї та

житло, я згадую про наслідки нацистської агресії, свідком якої я був у рідному Києві у 1944 році. Знову я звертаюся до Америки з вдячністю та надією.

Дякую за допомогу, яку Америка надала моїй країні, і сподіваюся на продовження цієї життєво важливої допомоги.

Ні, я не хочу і не очікую, щоб американці гинули в Україні сьогодні, як їхні діди в 1944 році.

Але я також не хочу, щоб учень Гітлера Володимир Путін знищив Україну, знищив мій народ, а потім вирушив у Європу, знищуючи євроатлантичний простір безпеки, свободи та демократії, для побудови та підтримки якого США так багато зробили після Другої світової війни.

Американці повинні зрозуміти, що Путін ненавидить Америку так само, як і Україну. Він зневажає американську лібе-

ральну демократичну ідеологію, її дух індивідуальної свободи та її прихильність основним цінностям, які лежать в її основі. Зерна його ненависті можуть прорости в чорний урожай ядерних атак, якщо Росія розгромить Україну, а потім випробує альянс НАТО та США.

Допомагаючи Україні захищати нашу землю, наших дітей і нашу свободу, американці захищають свою власну землю, своїх дітей і свою свободу. І це тому, що сини та дочки України борються за принципи, які надихнули перших американських патріотів підняти зброю проти найбільшої імперії того часу.

Я переконаний, що поряд із фізичними законами збереження матерії та енергії існує вічний закон збереження свободи. Коли Америка сформувалася як нація, заснована на засадах свободи, їй довелося вести довгу визвольну війну проти свого колоніального господаря. Перемога в цій боротьбі була забезпечена завдяки допомозі Франції. Статуя Свободи, подарунок народу Франції, служить символом і нагадуванням про цю боротьбу за свободу і волю.

Сполучені Штати Америки, які народилися, проголошуючи, що всі люди створені рівними і мають право на життя, свободу та прагнення до щастя, є головним світовим гарантом цього закону. Допомагаючи Україні, Америка виконує не лише свій обов'язок, а й своє призначення.

Юрій ЩЕРБАК,
Надзвичайний і Повноважний Посол України в США (1994–1998)

Норд-Ост, Беслан і “Крокус Сіті Холл”: хто влаштовує теракти в росії

Євген БУКЕТ

Зранку 25 березня, коли православні святкували Благовіщення, а католики – початок Страсного тижня, смертопоклонники з кремля втретє після завершення виборів путіна обстріляли Київ. Так вирішили “привітати” “матір міст руських” зі святом...

Складається враження, що обстріли України останнім часом – особиста вказівка старого бункерного маразматика. Ракети жбурляють лише по цивільних об'єктах. Це відома терористична тактика російських спецслужб ще з середини 1990-х років.

У листопаді-грудні 1994 року, щоб виправдати напад на незалежну Ічкерію, фсб спершу підірвала міст на кільцевій залізниці в москві, а потім – організувала вибух у московському тролейбусі. Також були неодноразові вибухи в московському метро, підземних переходах тощо. Все це були передвісники приходу до влади в росії антихриста-путіна, за чверть століття правління якого державний тероризм в рф набув особливо цинічних і садистських форм.

Кожен відрізок правління диктатора був ознаменований приношенням масових людських жертв, які жахали і водночас втихомирювали на певному етапі росію та світ. Так, щоб прийти до влади, путін висадив у повітря три житлові будинки у вересні 1999 року, щоб знищити незалежні ЗМІ – використав катастрофу підводного човна “Курськ” у 2000-му, щоб отримати більше влади і “закрутити гайки” – влаштував захоплення заручників з числа глядачів мюзиклу “Норд-Ост” в театральному центрі на московській Дубровці в жовтні 2002-го, щоб виправдати свої майбутні злочини боротьбою з тероризмом – безжалюно знищив заручників у школі Північно-Осетинського міста Беслан 3 вересня 2004 року. А щоб підняти рейтинги і вивести свою вла-

ду в абсолют – вдався до воєн та анексії територій сусідніх держав у 2008, 2014 і 2022 роках.

Такими діями кремль сподівається “легалізувати” свої божевільні плани в очах росіян, отримати мандат на жорстокість. А для цього потрібно перекласти частину відповідальності за злочини на кожного росіянина і пов'язати його з режимом кров'ю. З цією метою сотні тисяч солдатів відправляють до України на імпералістичну війну, де щодня так звана “російська федерація” їхніми руками скоює воєнні злочини. А в самій росії влаштовуються “траури за рознарядкою” за загиблими від рук “терористів”. Причому терористична організація “кремль”, попри багаторічні казки про те, що з терористами вона переговорів не веде, приймає на найвищому рівні представників Талібану і ХАМАС та вербує найманців для скоєння злочинів на власній території.

Показовими в цьому сенсі є події в Беслані 2004 року. Десь за два місяці до захоплення школи всі впізнані бойовики були затримані силами мвс рф у різних регіонах Кавказу, але згодом їх усіх відпустили за вказівкою від фсб.

За кілька днів до захоплення пройшла інформація про підготовку теракту, але не було проведено жодних антитерористичних заходів, навпаки – було знято екіпаж дпс, що стояв на шляху терористів до школи.

Керувати “антитерористичним штабом” поставили російських генералів фсб, надісланих з москви, усунувши всіх місцевих.

На третій день спецназ “альфа” з реактивних вогнететів “джміль” вистрелив двічі по спортзалу, потім за наказом фсб була стрільба по їдальні з танків, де ховалися за спинами заручників терористи. Також фсбшники півтори години не дозволяли гасити пожежу, що виникла від вогнететів. У результаті згоріли заручники, яких мож-

на було врятувати, – разом понад 330 осіб, серед яких 186 дітей.

Подібним чином було організоване й так зване “звільнення” заручників Норд-Осту у 2002 році, коли лише офіційно москва вбила 130 людей, аби виправдати окупацію Ічкерії. Щось подібне відбувалося й 22 березня 2024 року в Красногорську...

Якщо ти цар всея рф, то можеш підірвати житлові будинки у своїй країні, спалювати живцем дітей у Беслані та розстрілювати журналістів на свій день народження (Анна Політковська була вбита 2006 року в день народження путіна), влаштувати війни, бієнні та геноциди в Ічкерії, Сакартвело, Сирії та Україні, отруювати плутонієм і “новачком” у Великій Британії, втручатися у вибори президента США та інших країн, фінансувати радикальних політиків, допомагати таким же м'ясникам, як сам, – Асаду, Мадуро та Лукашенку, бути “стратегічним союзником” Ірану і КНДР, підтримувати постійну вакханалію в Центральній Африці та терористів на Близькому Сході, влаштувати Норд-Ости, Бучі, Маріуполі...

Тепер новим елементом путінського культу смерті став “Крокус Сіті Холл”. У межах операції московські силовики влаштували показову страту своїх співгромадян в одному з торгових центрів. А потім – жорстоку розправу над тими, кого спіймали за сотні кілометрів від москви і звинуватили в скоєнні теракту. Навіть ІДІЛ – міжнародна терористична організація, що взяла на себе відповідальність за скоєне, на знак протесту проти тортур під час допитів полонених терористів (коли російські силовики відрізали одному із полонених вуха і змусили його з'їсти) виступила із особистими погрозами кремлівському диктатору.

москва постійно вдається до тактики терору проти свого населення задля “отри-

мання права” на геноцид інших народів. При цьому абсолютна більшість підданих царя все це терпить, а багатьом терор навіть подобається: бабусі водять хороводи, Карлсони беруть інтерв'ю, відбуваються всілякі спортивні змагання. А спеціально навчені чекісти, що називаються “хорошими руськими”, та їхні агенти-русофіли з країн ЄС безперестанку волюють звідусіль, що це війна “тільки путіна!”, а “нас це не стосується”, “то все політика”, “ми люди маленькі”, “там краще знають”...

Тим часом майже 90% “русських” або самі створили чи підтримують цей режим, або ж своєю пасивністю дозволяють йому творити все, що він коїть.

Незавдово до теракту в “Крокус Сіті Холлі” пресекретар путіна песков сказав, що тепер триває війна, а не “сво”, хоча в росії від початку війни цей термін був під суворою заборорою. А сам кремлівський диктатор у відеозверненні заявив, що підозрювані в нападі на концерт нібито мали підготовлене “вікно” для перетину кордону з Україною. Бреше – й оком не моргне. Так само, як брехав про “Курськ”, Норд-Ост, Беслан, Крим, Донбас, Бучу, Маріуполь та інші злочини.

Ще в грудні минулого року кремль анонсував “дезахіднізацію” росії та перетворення її на концтабір просто неба одразу після так званих “виборів”. Серед іншого, путін планує перевести всі сировинні галузі економіки у державну власність, запровадити тотальний державний контроль над наукою, культурою і мистецтвом, посилити цензуру на ТБ і в Інтернеті, знищити будь-які опозиційні рухи. А ще планує мобілізацію і продовження війни. Тож можна не сумніватися, що теракт у росії та посилення обстрілів України в останні дні – це ланки одного ланцюга. Єдиний шанс вирватися з цих кайданів – це перемога Збройних Сил України і знищення агресора.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК,
читач-дописувач, м. Київ

Кому вигідно, щоб замовк “Голос України”?

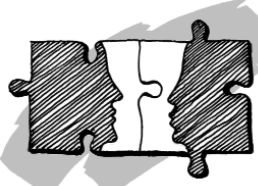
гом Київ, а продовжили випуск газети, залишаючись всі ці напружені дні і тижні обстрілів столиці постійно в редакції на напівлегальному становищі, готуючи в електронному вигляді чергові номери єдиного на той час офіційного органу державної влади.

У час, коли з Києва втекли більшість представників влади (міністри, депутати, керівники силових органів, котрі за своєю конституційним обов'язком мали мобілізувати народ на спротив підступ-

ному ворогу), журналісти залишилися на передовій інформаційного фронту, надихаючи розгублене населення повідомленнями про успіхи ЗСУ і підрозділів оборони в боротьбі з московським агресором.

Весь період свого існування газета була і залишається своєрідним дзеркалом політичного і громадського життя України. Проте біда прийшла, звідки не чекали: колектив редакції стикнувся зі свавільним рішенням інформаційного відділу Верхов-

ної Ради закрити популярну газету... “через фінансову необхідність та ... непотрібність видання”! І це при тому, що на діяльність Верховної Ради воююча країна виділяє величезну суму з державного бюджету! А відносно невелику, якщо порівнювати з іншими витратами на діяльність ВРУ, суму на необхідне видання для інформування громадян про діяльність парламенту країни чиновники не знайшли? Очевидно, їм не потрібна не тільки єдина трибуна для всіх депутатів Верховної Ради, а й конституційна свобода слова загалом! А може, й сама держава Україна як така!

“Карпатська Україна: національний і глобальний виміри”

Конференція під такою назвою відбулася днями в Києві з ініціативи ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка. Вона була присвячена 85-річчю проголошення Карпатської України і 150-річчю з дня народження її президента Августина Волошина. Про значення цих дат і особистостей у світлі подій у сучасній Україні говорили відомі науковці і громадські діячі Павло Мовчан, Іван Заєць, Степан Віднянський, Андрій Кудряченко, Георгій Філіпчук, Орест Климпуш, Микола Голомша, Сергій Присухін, Петро Чернега, Олександр Погіря, Станіслав Аржевітін та інші.

Пропонуємо фрагменти з виступів.

Історичної ваги подія

Степан ВІДНЯНСЬКИЙ, доктор історичних наук, завідувач відділу історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАНУ

День 15 березня 1939 року назавжди залишиться в пам’яті волелюбних закарпатців і всього українського народу, бо цього дня Закарпаття, або Срібна зем-

Павло Мовчан і Георгій Філіпчук

ля, як його традиційно називали, вперше за свою багатовікову історію стало незалежним. Наприкінці 1930-х років Карпатська Україна виявилася єдиною територією, де проживала невелика гілка українського народу, яка проголосила свою незалежність і заявила на весь світ про бажання жити державним життям. Такої можливості тоді не мали ані українці, які перебували в складі СРСР, ані українці під владою Польщі та Румунії. Тому вони разом із розпорошеною у світі українською діаспорою прийняли подію в Карпатській Україні — здобуття автономії в складі Чехословацької республіки у жовтні 1938 р. і проголошення через пів року незалежності — не лише як іспит на політичну зрілість українських сил, але й як відчайдушну спробу відновити українську державність в краї як зародок майбутньої соборної України.

На моє переконання, саме перебування Закарпаття в складі Чехословацької республіки у 1919–1939 рр. — однієї з найдемократичніших на той час держав у Європі, створило підґрунтя для здобуття автономії і проголошення незалежності Карпатської України. Зокрема, за 20 років перебування у складі Чехословацької республіки, насамперед завдяки трьом важливим факторам — більшій політичній свободі, значним державним інвестиціям на розбудову краю, зокрема культурно-освітню, а також активній діяльності в Закарпатті українських емігрантів, які в міжвоєнні роки підтримувалися Прагою, значна частина населення Підкарпатської Русі — Карпатської України пройшла шлях самоусвідомлення від самоназви “угорські рутени

(русини)” до “карпатських (закарпатських) українців”, від прийняття резолюції Всенародного конгресу угорських русинів у Хусті 21 січня 1919 р. про з’єднання краю з Україною і прохання, “щоб нова держава при виконанні цієї злуки узглядила окремішнє положення угорських русинів” до розбудови автономної Карпато-української держави в складі федеративної ЧСР наприкінці 1938 — початку 1939 рр. і проголошення 15 березня 1939 р. неза-

лежності Карпатської України як “найменшої вітки українських земель”.

Ця дійсно історичної ваги подія була не випадковістю, а цілком закономірним результатом багатовікового розвитку Закарпаття та об’єктивного перебігу етнічних процесів і утвердження в закарпатських українців етнонаціональної ідентичності.

Територія сучасного Закарпаття, як відомо, входила в різні державні організації, була розмежована штучними кордонами, але вона формувалася і залишалася однією цілісною структурою, не втрачаючи свого слов’янського, руського, а в новітні часи — українського характеру.

Історична пам’ять про Карпатську Україну невіддільна від імені Августина Волошина (1874–1945) — Героя України (2002), президента Карпатської України (1939), загальнонаціонального лідера українського національно-культурного напрямку в міжво-

єнному Закарпатті, з іменем якого цілком закономірно пов’язують національне відродження закарпатських українців у першій половині минулого століття. Варто відзначити, що з кінця 1980-х років, коли почала відроджуватися незалежна Українська держава, і відкривалися раніше заборонені фонди державних архівів, з’являються перші об’єктивні дослідження життєвого шляху, творчості й діяльності А. Волошина, видання/перевидання його педагогічних праць, художніх творів, а також документальних і мемуарних джерел з історії розбудови Карпатської України за його активної участі.

За роки української незалежності завдяки цілеспрямованій і наполегливій науково-пошуковій роботі вітчизняних дослідників, насамперед істориків Закарпаття, перед нами постав у всій своїй трагічній величчю один із найвидатніших борців за українську національну ідею за Карпатами, президент Карпатської України. Нині українці шанують і цінують Августина Волошина як видатного культурно-національного і громадсько-політичного діяча Закарпаття, який в умовах іноземного панування зумів консолидувати закарпатських українців на боротьбу за свою державність, інтегрувати їх у загальноукраїнський національно-визвольний рух і цим заявити перед усім світом про існування українського народу за Карпатами та його державотворчі змагання.

Нагадаю, що радянськими каральними органами Августин Волошин був незаконно затриманий 15 травня 1945 року в Празі, а вже 19 липня 1945 року його життя обірвалося після катувань так званих слідчих НКДБ в одній із московських в’язниць.

Хотів би зазначити: якщо на малій батьківщині А. Волошина — на Закарпатті — його ім’я, життєвий шлях і багатогранна діяльність добре відомі землякам, у містах і селах області йому встановлені пам’ятники і меморіальні дошки, його ім’ям названі вулиці, площі, навчальні заклади, обласна просвітянська премія тощо, то в Україні, українському читачеві по цей бік Карпат, про

Андрій Кудряченко, Степан Віднянський і Дмитро Ломачук

Станіслав Аржевітін і Орест Климпуш

життя і працю президента Карпатської України, його внесок у загальноукраїнську національно-визвольну справу, на жаль, мало відомо. Тому з доктором історичних наук, професором Миколою Вегешем прагнемо заповнити цю прогалину у знаннях українців виданням своїх праць.

Книжку “Августин Волошин і Карпатська Україна в історії Українського державотворення” (Степан Віднянський, Микола Вегеш, К., 2021) науковець подарував книгозбірні центральної “Просвіти”.

П’ємонт державотворення

Станіслав АРЖЕВІТІН, народний депутат України кількох скликань, громадський діяч

Пригадую свій виступ у Верховній Раді України з нагоди 70-річчя Карпатської України, в якому сказав, що саме 15 березня було проголошено Союзом нову українську державу на чолі з Президентом Августином Волошином. Це був перший військовий спротив у Другій світовій війні, адже жодна з європейських країн до цього не наважилася чинити спротив нацистам: ні Австрія, ні Чехія, ні частина Литви. Лише мало озброєна армія Карпатської України розпочала відлік загиблих у жорнах Другої світової війни. Тому для нас, українців, та війна розпочалася не у вересні 1939, а 15 березня на Красному полі під Хустом.

Фундамент проголошення Карпатської України був закладений, зокрема, і товариством “Просвіта” на Закарпатті. До його створення в 1920 році долучилися емігранти з Галичини Микола Твердило, Іван Панькевич, майор Української Галицької армії Євген Пузо. За розбудову взяли закарпатці Юрій Брашайко, Степан Ключурак і звісно, Августин Волошин.

Один приклад діяльності “Просвіти”: на з’їзд в Ужгороді з протестами проти свавілля чехів 17 жовтня 1937 року з’їхалось 20 тисяч осіб.

Були й інші патріотичні центри. Зокрема українські гімназії в Ужгороді, Мукачеві, Берегові, Хусті; молодіжна організація “Пласт” і “Січ”; Мукачівська торговельна академія.

У 1921 р. на Закарпатті створюється УВО під керівництвом

Клима Степанова у співпраці з Волошином, братами Климпушами, Реваями, Брайщакми, Степаном Ключураком.

А в 1933 році після реорганізації УВО в ОУН на Закарпатті створюється Провід ОУН під керівництвом Ярослава Барановського та Олега Кандиби. До керівного складу входять закарпатці Степан Росоха, Іван Рогач та інші.

А яка доля українських патріотів Карпатської України у часи чотирьохрічного і піввікового радянського тоталітарного режиму? За різними джерелами за часів угорської окупації було репресовано біля 10 тисяч українців.

Для прикладу: за дослідженням професора Володимира Бірчака, учасника тих подій, в боях і репресіях загинуло близько чотирьох тисяч осіб. В Ужгородській гімназії було ув’язнено 465 студентів у присутності 5 тисяч угорських вояків на плацу 24-го полку, 12 осіб було повішено; в 1942 році Мукачівським трибуналом засуджено 149 українських підпільників; втікаючи від угорських репресій через кордон до СРСР перейшло майже 45 тисяч закарпатців, більшість яких була арештована радянськими каральними органами і запроторена в ГУЛАГ.

Радянська окупація принесла нові тортури: в 1944 році було арештовано 550 осіб за ознакою “український націоналізм”. У перші роки радянської влади 1945–1947рр. було заведено відділом таємних фондів 8869 алфавітно-облікових карток на так званій “антирадянський елемент”. У 1945–1952 рр. було виявлено і ліквідовано 17 ОУНівських організацій і арештовано 250 кадрових керівників. За кордоном працювало 90 радянських агентів, що відстежували 145 закарпатських патріотів.

У 1945–1952 рр. радянська влада “викорінювала” 85 місцевих повстанських груп. У моїй книзі перераховані всі ці повстанці, їх кількість, вбиті, закатовані... Я склав алфавітний список закарпато-українських патріотів — 4361 особа. Сюди не увійшли колишні “патріоти”, які почали співпрацювати в різних формах з правоохоронними органами СРСР та продовжували залишатися у визвольному русі. Я опрацював майже увесь розсекречений архівний матеріал Галузевого архіву СБУ по Закарпатській області.

Фото Сергія Присухіна

Все починається з небайдужості

— Як сприйняли військовики, з якими ви мали честь спілкуватися, сам факт дарування їм з побратимами, серед іншого, і книжок від ВУТ "Просвіта"?

— Паперові книжки безумовно потрібні. Ще до початку нашої спільної ініціативи з ВУТ "Просвіта" під назвою "Книга як зброя" була впевненість у важливості цієї ініціативи, проте були й сумніви щодо її реалізації на практиці. Як вона буде сприйнята захисниками? Чи справді читатимуть?

У багатьох людей, які знають про війну лише з екрана телевізора, могло скластися хибне уявлення про побут солдатів на передовій. Нібито воїни місяцями живуть в окопах. Насправді ж є час бойових завдань і час у місцях дислокації, так званих "розполагах". Найчастіше це людські оселі, покинуті господарями або винайняті у них. Саме звідти хлопці й ідуть на бойові завдання і повертаються. І у них має бути час на відпочинок, на відновлення, фізичне й психоемоційне.

Наша ініціатива з ВУТ "Просвіта" перевершила всі очікування. Часто хлопці розповідають, як шукали в зайнятих будинках книжки і саме українські. Навіть ті воїни, що в повсякденному спілкуванні є російськомовними, мають інтерес до українського слова, проте знаходять Лермонтова, Достоєвського...

Показовою була остання зустріч із захисниками, коли привезену нами допомогу вони склали в кузов свого "хамера", а книги взяли з собою в кабіну. Це дуже красномовно демонструє їхнє ставлення до нашої ініціативи й української книги загалом.

Електронні книги — це сучасно й прогресивно. Але приємного шелесту сторінок, запаху друкованої книги не замінить жоден бездушний екран.

Днями мала змогу прочитати негативний коментар щодо нашої ініціативи. І стало сумно... Не від коментаря навіть, а від того, що деякі люди не здатні мислити глобально. Нація, яка не читає, яка не знає своєї історії, не здатна перемогти! Коли передаєш військовим разом із допомогою книги, то саме ними вони цікавляться найбільше. Адже, прийшовши з позицій, вони вмикають "Старлінк" і читають, як і ми щодня, соцмережі та телеграм-канали. А книга — то вічність, мудрість і сила.

Коли кожен із нас це зрозуміє, то ми однозначно виростемо й зміцніємо як нація.

— Хто ці люди, яких ви звете захисниками і з пієтетом пишете це слово з великої літери?

— Хто ті люди, з якими спілкуюся в бойових підрозділах? Дуже різні. Це певний "зріз суспільства". Люди з різним досвідом. Але є показові моменти. Зокрема ставлення до жителів прифронтових територій. З ними захисники діляться ліками, продуктами. Роблять дрібний ремонт будинків, що постраждали від обстрілів. Те, що в їхніх силах і можливостях. Навіть у ставленні до тварин, що залишилися бездомними і без господарів, можна побачити людяність і доброту наших захисників.

Спочатку збирався написати про ставлення болгар Одещини до української мови. Але потім вирішив не звужувати рамки географією. Бо йдеться якраз про те, як ознайомлення з українською мовою (а часом і глибоке вивчення її) бодай частиною бессарабських болгар є фундаментом для зміцнення українсько-болгарської дружби у значно більших масштабах. Тобто йдеться не лише про Одещину.

Свого часу, подорожуючи Придунайським краєм, я зустрів кілька симпатичних молодих людей, які вивчили українську мову вже після школи. У школі не вивчали, адже Буджак — це особливий край: тут з 1940 року мовою міжнародного спілкування була російська, а не українська. Проте декому вдавалося непогано оволодіти українською в інституті чи коледжі. Такі люди є як серед болгар, так і серед молдован, гагаузів і навіть албанців. Останніх зустрічав як в албанському селі Какурт, так і в Ізмаїлі.

Стосовно болгар. Мешканка Ізмайльського району Тетяна Станева досконало

Так називається один із недавніх листів громадської діячки та волонтерки Руслани Корінної, голови Благодійного фонду "Серця незламних". Діяльність цієї організації час від часу відбувається фактично по всій лінії зіткнення, від півночі Харківщини і до Херсона, тобто на прифронтових та фронтних територіях, а водночас і в бойових частинах по всій передовій лінії оборони.

Нещодавно Руслана взяла на себе ще й місію доставити і передати з рук у руки книжки від ВУТ "Просвіта". В одному з недавніх чисел "СП" ми вже подавали інформацію про це, а сьогодні розмова з Русланою перейшла на глобальні теми, бо без книжки як суспільного явища повноцінне життя неможливе, а Україна — немислима.

Солдати їх лікують, годують, евакуюють. Знаходять їм через соцмережі нових господарів.

Головний висновок, який я зробила зі спостережень і спілкувань: це найдостойніші люди, це наш золотий фонд. Саме вони почнуть і здійснять становлення нової України.

— Прошу висловити ваше бачення суті нещодавньої конфліктної ситуації в Україні щодо того, чи можна вважати російськомовних військовослужбовців українськими воїнами.

— Так, я стежила за цією ситуацією, і тут я повністю на боці захисників. За своїм характером я завжди проти радикалізму, в чому б він не виявляв себе. І ніхто не має морального чи іншого права повчати їх у чомусь. А особливо люди далекі від фронту і далекі від розуміння того, що там відбувається. Але хворобливо бажають воззвличитися, принизивши інших.

Це проблема вигадана, її насправді нема. Я бачу бажання і готовність солдатів спілкуватися українською. Я бачу підрозділи, в яких абсолютно комфортно "вживаються", співають українськомовні й російськомовні воїни, розуміють одне одного й абсолютно не конфліктують!

Не можна змусити любити! Любов можна виплекати, лагідно й поступово, без примусу й гноблення. Інакше викликаємо лише супротив. І спільна ініціатива просвітян і нашого фонду "Книга як зброя" допоможе цим людям природним

шляхом повернутися до української мови. Бо вони справді мають бажання читати українською.

— Пам'ятаю ваше визначення користувачів соцмереж: "нечитачі". А тепер ви маєте можливість через газету звернутися до людей, які є справжніми читачами, які не уявляють себе і Україну без друкованих книжок і преси. Яке основне повідомлення ви хотіли б донести цим людям?

— Насправді є велика проблема, про яку мало говорять. Бо маємо зараз дві України. Одна — це та, що воює і допомагає воювати, тобто військовики, волонтери й люди, що допомагають ЗСУ. Але цих людей насправді небагато в кількісному порівнянні з населенням країни. Інша, теж Україна, керується принципом чи правилом "жити життя". Жити своїм життям, у якому ніби й немає війни. І між цими Українами прірва. Передбачаю, що вона поглиблюватиметься. Ті, хто не допомагають зараз, так само й після перемоги не допомогатимуть навіть у справі реабілітації поранених воїнів.

Вважаю своїм життєвим кредо відомі слова польського письменника, репресованого московсько-більшовицьким режимом, Бруно Ясенського: "Не бійся ворогів — у найгіршому випадку вони можуть тебе вбити. Не бійся друзів — у найгіршому випадку вони можуть тебе зрадити. Бійся байдужих — вони не вбивають і не зраджують, але тільки з їхньої мовчазної згоди існує на землі зрада і вбивство".

Тобто в самій Україні триває ще й внутрішня війна. І перед нами, перед вами стоїть завдання збороти не тільки зовнішнього агресора, а й перемогти у внутрішній війні, тобто здолати байдужість. А починати маємо з себе самих. Щодня долати байдужість в самих собі, навіть у дрібницях. Пригостити чимось голодну тварину на вулиці. Допомогти старшій чи немічній людині піднятися на поріг. І робити жертвувати. Не обов'язково великі суми. Коли кожен із нас усвідомить, що наші 5, 10, 100 чи 1000 грн (у кожного свої можливості) збережуть чиєсь життя, збережуть саме той золотий фонд, завдяки якому наша держава тримається і буде жити далі, тоді ми станемо дійсно могутньою підтримкою для захисників.

Будемо раді допомагати разом:
Номер картки: 5169335100204227
Найменування отримувача: БО БФ "Серця незламних"
Код отримувача: 44738441
Рахунок отримувача: UA93351533000026000035902802
Назва банку: Харківське ГРУ АТ КБ "ПриватБанк"

За великим рахунком, нам багато що треба побороти й багато від чого очиститися: віри в "кращого царя", позиції "моя хата скраю"... Війна — це не просто лихо, а урок, випробування. Час покаже, які ми учні.

А я до цих слів Руслани можу порадити читачам ознайомитися з вишуканим стилем її ліричних, часом зболених дописів у соцмережах Благодійного фонду "Серця незламних", також з відеорозповідями про поїздки в понижені, але живі краї. Не пошкодуєте. Ми давно вже не працюємо в газеті, але це той випадок, коли можна сказати: колишніх журналістів не буває.

Спілкувався Володимир ВАКУЛЕНКО, Харківська обл.

Болгари про українську мову

оволоділа українською, навчаючись у Києві. Університет компенсував те, чого не дала загальноосвітня школа. Відтоді ця вродлива жінка стала своєрідним містком між Україною та Болгарією. Ледь не щодня дізнаюся про її добрі справи. Скажімо:

— Друзі, зараз розповім вам дещо цікаве. Мій болгарський учень з української мови шовечора слухає Українське радіо! Це я його "підсадила" для практики. Шановні ведучі Захаре Давиденку, Романе Колядо, Денисе Денисенку, майте на увазі, що з вами болгарки вивчають українську! Мій учень зазвичай виписує незнайомі слова, а потім ми перекладаємо їх і таким чином завчаємо. Мій приятель натрапив на декілька моїх інтерв'ю на радіо і також уважно їх прослухав. Отже, він чув мою болгарську на ТБ і в приватних розмовах, а українську — на радіо і уроках.

Тобто в публічному просторі він чув

мене двома мовами, російською не чув. І раптом сьогодні каже (його дозвіл поділитися із вами отримала): "Я послухав твоє інтерв'ю російською для російського каналу, то це як чорно-білий телевізор. Рівний, прісний, грубий, мертвий якийсь... А коли ти говориш українською, це як... кольоровий телевізор! Словом, тобі не личить російська". Уявляєте? Я довго сміялася. Розповіла йому, як за кадром цього інтерв'ю лишилися запитання до мого колеги стосовно деяких слів: "Як це буде російською?" Потім вже й він сміявся. Я справді відвикла від російської, мій мозок довго підбирає слова, а мій мовний апарат довго зникає до цієї вимови.

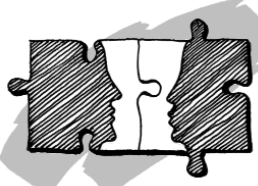
Інший мій друг казав, що дівчата, які говорять українською, мають сексуальніший вигляд! Каже: "Не хвилюють мене російськомовні..." Ось бачите? А кажуть, що чоловіки не кохають вухами...

Думаю, що сексуальність української —

в м'яких милозвучних звуках. Носій цієї мови автоматично говорить м'якше, миліше, лагідніше, а отже, привабливіше. Нам всім подобається лагідність, і всіх нас відштовхує грубість.

Я й сама помічала, як на очах змінюється людина, коли переходить на українську. Розмовні "сторіз" однієї подружки не могла навіть слухати, бо російською вона розмовляла як зечка, що відсиділа термін. А ось коли вирішила говорити українською, стала жіночнішою, милішою, у неї залицяльники відразу з'явилися. Чесне слово! Те саме я як жінка можу сказати про чоловіків. Розмовляючи українською ви стаєте сексуальнішими і привабливішими. А ми ж точно любимо вас вухами! Майте це на увазі. Хлопці, вам личить українська! Спробуйте! Цей вибір змінює життя! Мій друг, відомий етнофотограф Олександр Барон, перейшов на українську повністю, між іншим. А рідною болгарською спілкується тільки з болгарками...

Сергій ЛАЩЕНКО

Я. МАРУНЯК,
просвітянка, членкиня
товариства “Україна-Світ”,
м. Тернопіль

Генератор ідей і виконавець

Петро Шимків, голова Тернопільського об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, громадський діяч, фольклорист, краєзнавець, автор восьми збірок фольклору, понад 50-ти публікацій науково-популярного змісту; автор низки радіопередач; учасник трьох революцій (студентської на граніті – 1990 р., Помаранчевої – 2004 р., Революції гідності – 2014 р.), а також бойових дій 2022–2023 років у складі 105-ї окремої бригади територіальної оборони Збройних Сил України, – став лавреатом конкурсу “Людина року 2023”.

редачі “Народознавчі студії”.

Коли в розмові з членом оргкомітету конкурсу “Людина року” Галиною Садовською, заслуженою журналісткою України, зайшла мова про номінанта Петра Шимківа, вона зронила риторичну фразу: “А хто його не знає?”, чим було стверджено: Петро Шимків – відома на Тернопільщині людина. Завжди привітний, енергійний, ініціативний, а головне – невтомний працелюб на ниві культурно-просвітницькій. Він заслужено удостоєний найвищої нагороди ВУТ “Просвіта” – медалі “Будівничий України”.

Народився Петро Михайлович 20 січня 1963 року на хуторі Хрипки, що належить до села Покропивна Козівського району. Середню школу закінчив у сусідньому селищі Козлів (1980 р.), здобув дві вищі освіти: закінчив інженерно-будівельний інститут і філологічний факультет Тернопільського національного педагогічного університету в 1994 році. У 1987–1988 рр. працював інженером тресту “Тернопільпромбуд”. Коли у Вірменії сталося лихо – Спітакський землетрус у 1988 році, він одним із перших відгукнувся допомогти у біді своїми знаннями і досвідом постраждалому народові. Працював провідним інженером будівельного тресту в місті Кіровокаан (нині м. Ваназдор). Однак не тільки керував будівництвом сейсмологічних будівель, а й займався згуртуванням українців: заснував товариство “Червона калина”, яке діє донині в Єревані, та видавав газету “Наша думка”.

Коли повіяло духом відновлення незалежності України, поринув із головою в роботу новоствореного в Тернополі культурно-просвітницького молодіжного товариства “Вертеп”, одним із засновників якого був сам у 1989 році. Із 1991 по 1993 рік очолював це товариство, що займалося відродженням українських звичаїв та обрядів. Неодноразово організовував із Товариством фольклорно-етнографічні експедиції з дослідження народно-пісенних традицій Тернопільщини. За матеріалами експедицій видав збірки календарно-обрядових пісень “Вже весна воскресла” (гаївки Тернопільщини), “Щедрий вечір” (колядки, щедрівки, віншування), а також збірки повстанського фольклору “Лицарям волі” та “Повстанські заграви”.

З одностудійцями, зокрема з філологинею Надією Гуглевич – згодом дружиною, був одним із організаторів осередків Товариства української мови. Своєю патріотичною позицією і великим зарядом духу українства (бо ж вихований у християнській культурно-просвітницькій родині) виділявся серед молоді, тому і став очільником “Молодої Просвіти” у 1992–2000 рр. Від 2001 р. до сьогодні – голова Тернопільського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка. Пригадується, як молоді просвітяни під його керівництвом проводили рейди на схід України з вертепними дійствами й колядами та щедрівками, не залишали поза увагою лікарень, освітніх закладів, дитсадків, підприємств, урядових установ, громадського транспорту. Саме з ініціативи “Молодої Просвіти” по радіо щотижня транслювалися цікаві пе-

Петро Шимків не пропускав жодного світового Форуму українців, щоб налагодити зв'язки з діаспорою. Петра Михайловича не покидає мрія про будівництво в Тернополі Будинку “Просвіти” із залом і сценою для заходів, із готелем, із кімнатами для роботи гуртків і майстер-класів, із кімнатою-музеєм “Просвіти”. Та й чи одна ця мрія, задумка живе в душі просвітянина? Дав би Господь здоров'я, а також Перемоги Україні.

Просвітянка, голова Ліги жінок Тернопільщини, дружина Надія, яка поруч із чоловіком уже стільки літ, зауважує його характерну рису – вірність слову: “Він – генератор ідей. Його кредо – слово-діло. Що каже, те й виконає”.

Знають Петра Шимківа як ініціатора та організатора культурно-просвітницької роботи в області. Широкий резонанс отримали під його керівництвом фестивалі художніх колективів “Фестини”. Йому належать організація та проведення обласних турів Всеукраїнських просвітницьких дитячих літературно-мистецьких конкурсів “Я гордий тим, що українець зроду”, “Палітра українського слова”, щорічних конкурсів читців класичної та сучасної поезії ім. Лесі Українки, а також – традиційних літературно-мистецьких заходів, присвячених Т. Шевченку, І. Франку, Лесі Українці та іншим велетам українського духу. Петро Шимків є організатором та учасником багатьох національно-просвітницьких заходів, зокрема науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів із проблем утвердження української мови та державності. У 2012 році зініціював і організував у с. Покропивна Козівського району спорудження пам'ятника просвітянину отцю Миколі Хмільовському – члену Української Головної Визвольної Ради, керівнику підпільної Української греко-католицької церкви в 1946–1950 рр.

Сім'я Петра Шимківа творча й діяльна. Пан Петро з дружиною Надією – як два крила птаха. Разом працювали над підготовкою до видання його фольклорних збірок. Разом видали збірник “Духовні скарби українського народу” за матеріалами науково-практичної конференції і засідань секцій. Разом видали літопис культурно-просвітницького молодіжного товариства “Вертеп”.

У повазі та любові виховали трьох дітей. Дочці Софіїці передалися прагнення досліджувати. Вона авторка учнівської наукової роботи “Пластові пісні як самобутнє явище українського скаутингу” (мама Надія – авторка дослідження поетичної мови представників “Празької школи”).

А ще пан Петро – голова великої пластової родини. Усі троє дітей Любомир, Ольга і Софія виховані в Пласті у пошані до Бога і України. Родинні свята, дотримання звичаїв, відвідини церкви – це як закон.

Весна 2023 р. Разом із Іваном Яснієм – вертепівцем, режисером, військовим фотожурналістом

Пластове життя з його цікавими заходами, які, як правило, починалися з молитовного пісенного “Отче наш”, завжди захоплювалося і підтримувалося в цій сім'ї. Син Любомир очолював 77 курінь УПЮ (Улад Пластунів Юнаків) ім. Івана Гавриди, був станичним, іменований Почесним ступенем Гетьманського Пластуна Скоба. Активними пластунами Тернопільської станиці були дочка Оля і Софія: Оля – зв'язкова куреня ч. 58 ім. Катерини Білокур, Софія – його курінна.

Пан Петро із дружиною Надією завжди підтримували у громадській роботі своїх дітей, а також сприяли їх творчому розвитку. Син і старша дочка закінчили музичну школу, молодша дочка – художню; усі троє були учасниками дитячого ансамблю народного танцю “Сонечко” при Палаці культури “Березіль” м. Тернополя. А ще, а це, на думку батьків, найголовніше, діти співали в родинному гурті “Великодні зернятка”, який створила сестра пані Надії Оксана Гребеняк (Гуглевич). Знаний на Тернопільщині, дитячий родинний гурт був учасником багатьох духовно-патріотичних заходів.

Зворушливим було свято пошанування лавреатів конкурсу “Людина року 2023”. Вони приїхали зі своїми родинами, з побратимами, співробітниками, друзями. Імпреза відбувалася в ошатній залі Збарзького замку, де дишає відлуння історії козацької доби XVII століття. (Кажуть, що на території замку збереглася лавка, на якій імовірно сидів під час перебування тут Тарас Шевченко).

Щиро вітали лавреатів члени оргкомітету – авторитетні люди області, колишні лавреати. Голова оргкомітету, повний кавалер орденів “За заслуги” Олег Караванський щиро дякував захисникам України за можливість зібратися на таке свято, аграріям та іншим благодійникам – за підтримку конкурсу. Заслужений діяч мистецтв України, професор Технічного університету, поет-пісняр Олег Герман, батько захисника-лауреата і ведучий свята, дарував винаватцям торжества лірично-патріотичні, а то й гумо-

ристичні рядки. Заслужена журналістка України, кавалерка ордена “Княгині Ольги” Галина Садовська наголосила, що лавреатом можна бути лише раз, а людиною – все життя.

Присутні в залі гарячими оплесками зустрічали і проводжали команду кожного лавреата. Адже кожен із них, за словами Г. Садовської, справжній самоцвіт, легенда у своїй галузі чи діяльність. Насамперед, це мужні воїни ЗСУ, їхні побратими, волонтери. Серед яскравих особистостей – бойовий медик і сапер, аграрій, виробничник, унікальний художник і громадський діяч з неспокоїною душею, – усього десять лавреатів.

Петра Шимківа представляв присутнім Микола Лазарович – доктор політичних наук, лавреат премії ім. братів Лева і Богдана Лепких, “Людина року 2015”, автор численних наукових праць. Із початком війни на сході України він поміняв у 2014 році студентську аудиторію і катедру й поповнив лави захисників України від російських окупантів, пішов туди, де кров'ю, життям і смертю писалася історія Батьківщини.

Микола Лазарович наголосив, що пан Петро завжди виявляв активну життєву позицію і з середини 1980-х він – учасник українського національного відродження. Тож не дивно, що з початку повномасштабного вторгнення знахвальної московії в Україну організував курси вивчення української мови (онлайн та офлайн) для вимушених переселенців, а сам вступив до Тернопільської тероборони – у свої 59. Бо не міг чекати, поки москаль прийде на поріг і буде глумитися зі всього, що дороге серцю. Залишив рідних, друзів, улюблені заняття, зрештою – спокій і комфорт, і вже в березні 2022 р. пішов боронити Україну. Як офіцер ЗСУ, командир взводу, згодом – заступник командира роти з морально-психологічного забезпечення й одночасно виконавчав обов'язків командира роти, воював на Харківщині (Ізюм, Куп'янськ) та на Донеччині (Слов'янськ). Його воєнний чин – і громадянський обов'язок, і приклад молодшим.

Чи страшно було? Проте жага вижити була сильніша від страху. Бо, як писав наш видатний земляк, автор багатьох книг поезій, прози, перекладів Богдан Лепкий, за Україну треба не тільки вмирати, але й жити, щоб ще здійснити задумане. Тому Петро Михайлович молився на фронті не лише за своє життя, але й за життя кожного воїна довіреної йому роти. І бійці любили його – завжди по-батьківськи турботливого, врівноваженого і відповідального. Нині його єднають з ротою волонтерські зв'язки. Під час перебування на фронті значною допомогою воїнові і його підрозділові надавала сім'я. Дружина Надія не тільки морально підтримувала чоловіка, але й стала волонтеркою. Разом із дружинами інших бійців організовувала на фронт гуманітарні вантажі. Допомогали в цій благородній справі й діти Петра Михайловича. Вони постаралися з друзями-пластунами про повне бойове спорядження на війну для батька та його побратимів – від термобілизни до тепловізора.

Виховані у християнському дусі його діти замовили службу Божу за здоров'я батька і тих, хто поруч з ним на фронті, за те, щоб ворожі снаряди їх обминали.

Нині пан Петро демобілізований. Поруч із просвітянською діяльністю разом із благодійним фондом “Серця свободи” займається волонтерством. Здійснює поїздки за кордон, і в нагоді стають зв'язки з діаспорою, налагоджені під час світових форумів українців.

Нагороджений медаллю “Слава і честь”.

Під час представлення лавреата Петра Шимківа на екрані демонструвалися фотографії з воєнних буднів, оживили епізоди з його життя і діяльності. Микола Лазарович щиро привітав побратима із заслуженою нагородою і на пам'ять про цей день подарував свою книгу “Історія та культура України”. Члени оргкомітету конкурсу “Людина року” вручили Петру Михайловичу медаль лавреата, диплом, квіти і статуетку “Ніка”. На честь лавреата була виконана пісня “Українська лють”.

Нагорода – і честь, і обов'язок. Свято закінчилося, життя триває. У Петра Шимківа чимало задумів. Продовжує працювати над упорядкуванням збірника спогадів про Богдана Головина – заслуженого працівника освіти України, почесного голову Тернопільської обласної “Просвіти”; про почесних членів “Просвіти”, а також історії “Просвіти” Тернопільщини. Підтримує просвітян, які плекають музейництво в осередках, захоює інших. Живе думкою про створення музею у своєму селі. Влаштує презентації книг, авторами яких є просвітяни. А ще він співголова оргкомітету з відзначення сторіччя із дня народження почесного члена ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, диригента, співака, бандуриста, заслуженого діяча мистецтв України, лавреата багатьох міжнародних фестивалів Ярослава Бабуняка, іменем якого оголошений 2024 рік, а ювілей внесений у постанову Верховної Ради про відзначення на державному рівні. І разом зі своїм заступником, культурно-просвітницьким діячем, співаком, композитором, автором ліричних і патріотичних пісень Іваном Кушніром продовжує волонтерити для ЗСУ.

Віктор СКРИПНИК,
почесний краєзнавець України,
м. Слов'янськ

Борець за справедливість

Переглядаючи матеріали про Слов'янську “Просвіту”, натрапив на власну статтю “Вжив політв'язень”, опубліковану в обласній газеті “Донецчина” 15 лютого 2008 року. Це був своєрідний подарунок нашому земляку, колишньому в'язню сталінського ГУЛАГу, активісту Всеукраїнського товариства “Просвіта” Івану Івановичу Луценку, якому того дня виповнилося 85 років. А познайомилися ми в редакційному кабінеті міськрайонної газети “Вісті”, куди ветеран прийшов у пошуках правди. Він розповів.

Родина Луценків – роботяща, сільська, багатодітна: чотири сини і стільки ж дочок. У 1929 році, коли в селі Новоселівка Слов'янського району почали організовувати колгосп, батько відмовився до нього вступати. Що робили з такими – добре відомо. Спасибі, хтось шепнув, щоб тікав, а то заарештують. Встиг. Подався на будівництво заводу в Краматорськ, а сім'ю вивезли на Самарські ставки, що в сусідній Дніпропетровщині.

Обставини склалися так, що Луценки, як і тисячі, мільйони жителів України, опинилися на окупованій німцями території. Після тривалих блукань Іван перейшов лінію фронту в Ростовській області й у серпні 1942 року став червоноармійцем. Взимку 1943 року, коли закінчувався розгром оточеної армії Паулюса, Луценко отримав осколкове поранення ноги. Після лікування в шпиталі служив у запасному полку. Там його й відібрали на навчання у Батайській школі пілотів. Але до закінчення війни їх випус-

тити не встигли й перевели в Армавірське військово училище льотчиків. Там на Івана Луценка чекав неприємний сюрприз: контррозвідник виявив у його документах деякі розбіжності й запроторив до камери попереднього ув'язнення, а через два дні відправив у в'язницю, що знаходилася у підвалі гарнізонної контррозвідки. Там за нього взявся слідчий капітан Абуразаков. Він висунув Луценку звинувачення в тому, що той приховав деякі епізоди зі своєї біографії при вступі до Батайської школи пілотів у березні 1944 року. Потім йому приписали видачу фашистам партизан у Слов'янську, вихвалання німецької техніки, навіть націоналізм. Як же – розмовляв майже українською. Дійшло до того, що він не Луценко, а Васько, шеф концтабору в місті Барвінкове Харківської області у 1942 році і народився не в 23-му, а на 10 років раніше.

Хто знає, чому його не “шльопнули”, як це робили зі “зрадниками” під час війни чи з “ворогами народу” у передвоєнні роки. Може тому, що після Перемоги сталінський режим намагався показати “демократизм”, правосуддя. От і возили Івана Луценка з міста в місто, влаштовували очні ставки. І хоча слов'янці не впізнали у ньому зрадника партизанів, а барвінківці – німецького прислужника Васька, трибунал військ МВС у Донецькій області, 7 серпня 1946 року в'язав йому 10 років в'язниці і 5 років позбавлення всіх громадянських прав?

“За що?” – відповіді на це за-

питання Іван Іванович так і не отримав.

Покарання відбував в Усольських (Північний Урал) таборах. Жили і працювали в'язні ГУЛАГу майже однаково: бараки, колючий дріт, жорстока охорона, непосильна праця при мізерних харчах. Для прикладу візьмемо щоденниковий запис І. Луценка, датований 2 січня 1947 року: “Мороз градусів сорок. Мучить слабкість, з кожним днем все важче йти в робочу зону, а вона за 12 кілометрів від жилої зони, а ще проклятуха норма. Нас у ланці четверо. Я і Коростильов вважалися ще міцними, а двоє інших ледь переставляли свої опухлі ноги, адже нас виганяли на мороз голодних, вимучених, о сьомій ранку, а заганяли в житлову зону для годування клопів о восьмій вечора. 13 годин на морозі! По пояс в снігу треба пиляти ліс, обрубувати сучки, спалювати їх...”. І так щодня. Десятками, сотнями в'язні вмирили. Їм на зміну прибували нові етапи. І Луценку пощастило. Коли він зовсім ослаб, відправили його в табірну лікарню, а потім призначили хліборізом. Та ця посада була досить небезпечною, оскільки претендентів на неї, особливо “урків”, було дуже багато. Тож цілком закономірно, що на Івана було кілька замахів. Невдовзі із “придурка”, так у таборах звали тих, хто потрапив в обслугу, працював у житловій зоні, Іван знову став роботягою й дійшов до такого стану виснаження, що потрапив у розряд доходяг. Це й визначило його подальшу долю.

Після смерті сталіна режим у

таборах трохи послабшав, зрідка стали застосовувати дострокове звільнення. 13 серпня 1954 року Івана Луценка рішенням Пермського облсуду звільнили як безнадійно хворого. А ще через два роки його реабілітували – вирок трибуналу “за недоведеність звинувачення” скасували.

Оскільки 30-річний Іван Луценко повернувся з табору додому, в Слов'янськ, “безнадійно хворим”, то роботу йому підшукати по здоров'ю – страховим агентом. Одночасно добивався справедливості. І не тільки для себе, а й для побратимів – політв'язнів, яким пощастило вижити у сталінських таборах смерті. Він став активістом створеного у Слов'янську товариства жертв політичних репресій. До речі, першим прихистком цієї громадської організації став прес-клуб редакції міськрайонної газети “Вісті”, а на її шпальтах було опубліковано кілька десятків нарисів про реабілітованих. Стараннями керівництва Товариства жертв політичних репресій (К. М. Колесников, І. І. Луценко) на будинку, де колись був міськвиконком, встановлено пам'ятну дошку на честь загиблих у політв'язнів.

У важкі 90-ті роки становлення незалежної Української держави І. І. Луценко, користуючись зв'язками з українською діаспорою в США, організував доставку одягу та взуття для побратимів і малозабезпечених сімей. Посилки з Америки, де жив місяцями, відправляв як конкретним адресатам, так і великовагові – через гендиректора товариства “Нива”

В. С. Малюгу. До речі, Віктор Семенович приятелював з головою міського осередку ВУТ “Просвіта” В. Ф. Савенком, передав йому в центрі міста, в тимчасове користування великий плодово-овочевий магазин, де був облаштований єдиний на Донеччині “Будинок “Просвіти”. Там був зал місць на сто, а ще бібліотека книг українських авторів з Америки, Австралії та інших країн. Це знову ж таки постарався Іван Іванович Луценко – зібрав, надіслав. А ще він доправив у ЗОШ № 4 та педагогічний ліцей різнографи для друкування різної документації та українських підручників, яких у той час катастрофічно не вистачало.

Якось при зустрічі І. Луценко похвалився, що писав листа президенту В. Ющенку з вимогою встановити реабілітованим політв'язням таку ж пенсію, як і тим, хто їх гнобив у таборах, а за каторжну працю виплатити таку компенсацію, яку Німеччина заплатила остарбайтерам. Не потрапив той лист до президента. З секретаріату повернули, бо “не зрозуміли суті прохання”.

– Та я ж за справедливість борюсь, – сказав мій співрозмовник. – До ста років житиму, а доб'юся!

Не дожив. У листопаді 2012 року І. І. Луценко пішов у засвіти. У некролозі В. С. Малюга написав: “Він був справжнім патріотом і мужньою людиною. На його долю випали жакливі випробування, але він не зламався і до кінця своїх днів залишався зразком життєлюбства й оптимізму”.

А щоб слов'янці не забули свого земляка-добродійця, пропоную одній з вулиць, що підлягають перейменуванню, надати ім'я Івана Луценка.

Йшов дорогою правди

25 березня – день пам'яті В'ячеслава Чорновола. 25 літ тому, 25 березня 1999 року його було вбито неподалік Борисполя. Це вбивство вороги України замаскували під автокатастрофу.

З ініціативи громадськості та Полтавського офісу Українського інституту національної пам'яті (УІНП) у Полтаві відбулися меморіальні і просвітницькі заходи з вшанування пам'яті видатного Українця.

У Свято-Покровському храмі ПЦУ Полтави провели молебень пам'яті В'ячеслава Чорновола. Відслужив молебень настоятель храму о. Миколай Храпач, який понад 30 років тому на Полтавщині був одним із засновників Руху, клубу “Рідне слово” та УАПЦ.

Помолитися за упокій душі прийшли прихожани Свято-Покровського храму, громадські діячі, активісти Руху, “Просвіти”, полтавці, які були біля витоків Полтавської крайової організації Народного Руху. Це депутат обласної ради, засновник клубу “Рідне слово”, соратник В'ячеслава Чорновола, голова міської організації Руху у 1990–1994 рр. та очільник обласної організації Руху у 1994–2005 рр. Микола Кульчинський; перша пресекретарка крайового Руху, лавреатка премії імені Симона Петлюри, заслужена журналістка України Ганна Антипович-Дениско; перша голова управи Полтавського крайового Руху, нагороджена орденом “Козацький хрест” Зоя Коваленко; нині активістка волонтерського загону підтримки ЗСУ “Невтомні бабусі”, активі-

стка Полтавського батальйону небайдужих Олена Терник; представник УІНП в Полтавській області Олег Пустовгар, який 18-річним юнаком, у березні 1991 року долучився до НРУ і очолював обласну організацію Народного Руху України у 2005–2010 роках; багатолітня очільниця обласної організації ОУН Ірина Баб'як.

Присутні згадували заповіти-пророцтва видатного Українця, цитували В'ячеслава Чорновола: “Над Україною нависає зловісна двоглова тінь російського імперіалізму, який тільки й чекає остаточного колапсу нашого суспільства, щоб запустити хижі пазури в живе тіло нашого народу” (написано у 1997 році!); “Дай Боже нам любити Україну понад усе сьогодні – маючи, щоб не довелося гірко любити її, втративши. Настав час великого вибору: або єдність і перемога та шлях до світла, або поразка, ганьба і знову довга дорога до волі”.

По закінченню молебню священники о. Миколай Храпач та о. В'ячеслав Рукас освятили прапор, на якому волонтерка загону “Невтомні бабусі” Зоя Ковален-

Олег Пустовгар на показі фільмів у Свято-Покровській церкві ПЦУ

ко вишила відомі вислови В'ячеслава Чорновола: “Україна починається з тебе”, “Я б обрав життя, яке прожив”. Цей стяг волонтери передадуть на фронт війнам ЗСУ, які виконують заповіді Чорновола, захищаючи Європу і Україну від зловісних російських імперіалістів.

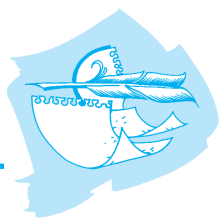
Потім у трапезній залі Свято-Покровського храму ПЦУ парафіяни, волонтери ЗСУ та Полтавський офіс УІНП влаштували показ документальних фільмів, присвячених В'ячеславу Чорноволу.

Присутні переглянули фільм “Машина часу. Вбивство Чорновола. Нові факти”, у якому оприлюднено переконливі докази того, що провідника Народного Руху України було вбито, а балачки про автокатастрофу є лише підлим словесним туманом. А ще відбувся перегляд відео про боротьбу В'ячеслава Чорновола за незалежність як лідера Руху.

Просвітницьке зібрання відбулося і в бібліотеці-філії № 7 Центральної бібліотеки Полтавської міської територіальної гро-

мади. Там продемонстрували документальний фільм “Правди дороги терниста”. Завідувачка бібліотеки Людмила Заливча представила виставку книг. Це публіцистика авторства В'ячеслава Чорновола, видання про історію Руху та біографічні збірки про життєвий шлях видатного борця за незалежність. Учасники заходів ділилися спогадами про буремні 90-ті та В'ячеслава Чорновола.

Полтавський офіс УІНП

Талант, помічений Богом

Родина, родина —
Це вся Україна,
З глибоким корінням,
З високим гіллям...

У цих простих, ширих і мудрих словах Вадима Дмитровича Крищенка закладена висока філософія його світобачення, його мрія, його українська душа, що сама живиться соками рідної землі.

Він сам є щедрою гілкою свого народу, яка щороку вибухає навесні буйним цвітом чудових поезій, що оспівують розкішну красу рідної природи, глибину, велич та силу справжніх людських почуттів, а також падають гнівом на голови московським катам українського народу, який сьогодні захищає своє право на самобутність, волю, життя.

“Я глибоко переконаний, що людська душа налаштовується на той лад, на ту мелодію, яку їй змалечку проспівали чи в

інший спосіб передали батьки”, — ділиться своєю мудрістю Вадим Дмитрович. — Тож якщо мелодія була неширою, то й діти виростають байдужими, бездуховними та нещасними”.

У нього були чудові батьки та глибоке українське родове коріння, що й визначило його земне призначення.

Першого квітня родина та друзі знову привітають Вадима Дмитровича з днем його народження. Але літа ніяк не сповільнюють його потужну творчу ходу. Кожного року

Вадим Крищенко підносить Україні нові поетичні книги-віночки, загальна кількість яких уже перейшла за п'ять десятків, а творчі плани лише зростають.

Сподіваємося, що й ця добірка нових поезій Майстра, опублікована в авторитетному всеукраїнському тижневику, з високою повагою та інтересом буде сприйнята його вірними шанувальниками.

Борис ПОНОМАРЕНКО,
Інна КОВАЛЬЧУК

Вадим КРИЩЕНКО

Лиш би ти, Україно, була

І хай вітер життя
Всі слова з мого зошити витре,
І гординю мою
Геть розвіє земна крутія.
І нехай од писань
Не залишиться коми, ні титли,
Лиш би стяг Перемог
Підняла Україна моя.

Слава — велич і дзвін,
Що для когось від меду солодша,
Хай не ляже вінцем
На портрет затуманений мій.
Україна лише б
Не стемнила сльозинами очі,
І на зло ворогам
Поборола їх в битві страшній.

Поміняю усе
На святе відчужання свободи.
Перекреслю себе
І згорю, щоб додати тепла.
Лиш би ти, Україно,
Поборовши усякі незгоди,
Піднялася з вогню
Й непоборною вічно була.

Не лай Вітчизну

Коли життя від бід рябе,
Й тягар невдач на серце тисне,
Картай когось, картай себе,
Та не кляни свою Вітчизну.

Була покара без вини,
Була в дорозі прикрість різна,
Та од прокляття відверни
Ти Бога, Матір і Вітчизну.

Моя риторика

До волі дороги закурени,
Ми йдем, нам стає снаги.
Хотіли представити дурнями
Нас хитрі та злі вороги.

Щоб пам'яті ми позбувалися —
Украли те, звідки ідем...
Страшать нас лихими навалами,
Жагають пекельним вогнем.

Та ворогу плюнемо в обличчя ми —
Його хай покрити ганьба.
Великими, навіть величними
Нас робить свята боротьба.

Ми йдемо своєю дорогою,
Не треба погрожувати нам.
Світ вірить: з його допомогою
До ніг не впадемо ворогам.

Що буде — напишуть історики,
У кривді нема перемог.
А слово моєї риторики —
Це мужності “гей”, а не “ох”.

Приходить прашур мій

Приходить прашур мій до мене
Зі згадок, із туману слів.

Вуста шукали слово

Його пізнав — не по знаменах,
По звуках українських слів.

Хоча і звикли ми мовчати,
Але признаємось однак:
Так хочеться, щоб і нащадки
Не загубили цих ознак.

Зберегти Україну

Я кажу від землі,
Промовляю від неба:
В час великого зла

В цю тривожну годину
Є в нас Божя мета,
Є найперша потреба
Захистити Україну,
Зберегти Україну.

Просим друзів своїх:

Підсобіть іще більше.
Наша мужність і вас
Затуляє собою.
Біля свіжих могил
Хто матусь наших втішить,
Коли схилимось ниць
В цій смертельній двобої?

Ні, не вірю у те,
Що в нас доля почила,
І що маємо міць
Замалу для відплати.
Цей розбій подолає
Лиш Віра і сила
У кривавій борні
Треба нам пам'ятати.

Я звертаюся до всіх,
Хто козацького роду,
Хто не хоче іти
До німого загину:
Зупиніть, проженіть
Окупантів зі сходу!
Для нащадків своїх
Збережіть Україну!

Тільки б ми були

Хоча гірчить на серці ніби
І муляють пусті столи,
Та буде хліб, та ще й до хліба —
Все буде... Тільки б ми були!

Зневіра дух наш не заглушить,
Бо ми стожильні, як воли.
Ще радість нам зігріє душу.
Все буде... Тільки б ми були!

А правди осяєне багаття
Всю нечисть спалить до золи,
І небо воскресить завзяття.
Все буде... Тільки б ми були!

Повірмо, що лихе минеться
І ми позбудемось хули.
І наша доля — усміхнеться.
Все буде... Тільки б ми були!

Хай істина озветься всюди
У цій епосі грозівій,
Що Україна є та буде,
І українці будуть в ній!

...

Є щось вище од слави
І заможності теж,
Від вина і забави,
І розкішних одерж.

Від прикрас в позолотах
Й грошової сльоти...
Є щось вище... А що то? —
Знаю я, знаєш ти.

Гра

Не спішу я до пекла чи раю,
П'ю холодних неспокоїв дим...
А у ігри азартні не граю,
Лиш за винятком, може, одним.
Я ту гру гірко ляв і славив,
Хоч збагнути не зміг до пуття.
Ї грають здебільше без правил.
Називається гра ця — життя.

Моя анкета

Дата народження? — Цифри чотири.
Місце народження? — Літер аж сім.
Вписано чітко, сказано широким:
Рідному краю не гість я — а син.

Я — син землі, що сміється і плаче,
Сіє зерно і краси, й доброти,
І зберігає уміння козацьке,
Як від нападників край берегти.

Роки життя, наче зеброві смуги —
Смуга весела міняє сумну.
Пращурів хочу згадати заслуги,
Хочу сучасників вгледіть вину.

Хочу відчутти в мажорнім акорді:
Мій родовід — був, ще буде... Він єсть!
Буть українцем — для мене це гордість,
Буть українцем — для мене це честь!

Вписую твердження це у анкету.
Рідного древа я жилава віть.
Хочете вивчить життєпис поета? —
Він українець! Із цього почніть!

Я хочу думати про хороше

Не хочу думати про погане,
Хоча тривога, як гора.
Хай не засохне, не зів'яне
Росточок волі та добра.

Він важко зріс на нашій ниві —
Йому цвіт миру до снаги.
Та щоб не стали ми щасливі,
Знов нас страхають вороги.

А під двоглавим в позолоті
Зібралася усяка гидь.
Заблагось їм в своїм болоті
Українське сонце утопить.

Та сонця нашого не згасить
Нападників скажена лють.
Відвага йде в народні маси,
Захисники у стрій стають.

Час випробовувань і гарту
Й утвердження: ми — козаки!
То ж доведемо, чого ми варті —
І прісно, і на всі віки.

Свята лиш правда, а не гроші —
Хай стане ясно для усіх...
Я хочу думати про хороше,
Бо думати про погане — гріх.

Моя порохівниця

Хоча мені вже змовкнути годиться,
Та придивіться зблизька чи здала:
Ще не пуста моя порохівниця,
Нечасто, але слово ще стріля.

Ще трохи пороху знайдеться у запасі —
Тож рідну землю я ганьбитим не дам.
Оборону від тих, хто дуже ласі
Списати нас, як мовиться, на лам.
Не поспішайте з хитрою злобою
Усіх нагнуть, усіх нас приручить.

Порохівниця — це козацька зброя.
Є порох — і гармата не мовчить.

У цій борні здаватися не хочу,
Я добре знаю йде ганьба звідкіль...
Гей, ти, нападнику, не муляй злістю очі.
Є порох... Я стріляю прямо в ціль.

Нападнику — стій!

Я — ліричний поет
Негучного пісенного складу,
Та коли в рідний край
Увірвалася нападників рать,
Заряджаю слова —
Хай летять мого гніву снаряди
І скарають отих,
Хто нам долю воліє зламать.

Хочу теж підсобити
Нашим воїнам — мужнім солдатам,
Що геройські стоять
В бліндажах перестрільних узвиш.
Гей, нападнику, — стій! —
Повертайся до тамбовської хати,
Бо бабахне і вб'є
На снаряд перетворений вірш.

Будь в силі й міці

Будь в силі й міці, український роде,
Здолать москви бандита-чужака.
Ти маєш вдачу і натуру горду,
У тебе вмiла і тверда рука.

Тож віджени... І в битві утвердися,
В Європу запиши своє ім'я.
Хай воля буде як незламна криця,
Хай помста переможно засія.

Іди вперед й не оглядайся на брехні,
І виконай прадавній заповіт:
Не визнавай, хто нижній, а хто верхній —
В цей час інтриги нам плести не слід.

Щось всіх печалить, а чомусь ми раді,
Ні, честь не має йти у забуття.
Тож лихварів, усяких казнокрадів
Змети з дороги, як к пусте сміття.

Для перемог лякливий страх не годен,
Іди вперед — хай шезне вража тiнь.
Будь в силі й міці, український роде,
Щоб з вуст Господніх ти почув “Амiнь”.

...

Любові вечір синій,
А ти — земна красуня.
Я відчуваю й нині
Од вечора відлуння.

Вуста шукали слово,
В очах — ласкаві кола...
Ой, так було медово,
Як не було ніколи.

Ця зустріч — наче подив...
Навік запам'ятаю.
В цей вечір нам дозволив
Господь зайти до раю.

Хочеться діждатись

Кущенький день і ніч така тягуча,
Малює грудень видиво своє...
І на душі якесь німе беззвуччя,
Хоча війна на всю потугу б'є.

За днями дні, уже минулись дати,
Шепчу собі: зажуру віджени,
Бо хочеться чекати й дочекатись
Якщо не щастя, то хоча б весни.

...

Хай щастя вас не обміне.
Згадаймо істини загублені:
В людини щастя лиш одне —
Любить когось і бути любленим.

Тетяна ДИМАНЬ,
композиторка, м. Київ

“Серце мрію хай шукає” До ювілею світоча туркменської літератури

У 2024 році світова спільнота відзначає 300-річчя від дня народження Магтумгули Пираги (Махтумкулі Фрагі, нар. 1724) – класика туркменської мови та літератури XVIII століття. Ця подія увійшла до списку пам’ятних дат ЮНЕСКО (2024–2025 рр.).

Махтумкулі народився в селищі Хаджи-Говшан у Туркменії. Його батько Азаді Довлетмамед був найосвіченішою людиною свого часу, відомим поетом, автором поеми “Бешіхт-нама” та трактату “Вагзи-Азаді” (1753–1754). Махтумкулі відвідував сільську школу (мектебе), де вчителював батько.

Вже в дитинстві розкрилися надзвичайні здібності майбутнього поета: хлопчик читав на фарсі та арабською, опанував декілька ремесел. Махтумкулі три роки навчався в Хіві в медресе (духовна семінарія) Шіргазі, потім в медресе Ідріс-Баба та медресе Кокельташ у Бухарі. Подальше пізнання світу відбувалося в життєвих університетах. Ставши дорослим, поет обрав псевдонім Фрагі (Пираги), що в перекладі означає “сумний”, “розлучений”, “усунутий”. Наприкінці кожного твору, за традицією того часу, він звертався до себе по імені або використовував псевдонім. “Пам’ятай, Махтумкулі, що ти гість на цій землі. Не живи у кабали – серце мрію хай шукає, Батьківщину хай шукає” (за перекладом Павла Мовчана). За життя поет багато подорожував світом, бував в Ірані, Афганістані, Азербайджані, Індії.

Душевним гнівом пронизана його поезія про поневолення рідної землі та сусідніх держав іранським шахом Надіром.

Вірші до коханої дівчини Менглі, з якою не судилося поєднатися, стали доленосними в творчості Махтумкулі. Свою поезію митець присвячував людям чесним та сміливим. Є в доробку мислителя поезії сатиричного плану, вірші з моралізаторською тенденцією, а також версифікаційно довершені твори з використанням умовно-абстрактних образів. Поетична мова Махтумкулі була зрозумілою для простих людей. Він першим почав писати народною мовою. “І вічно житиме – сказав Махтумкулі – народна мова, скарб коштовних слів туркменських!” (“Туркменська доля”, за перекладом Михайла Москаленка).

У синтезі поетичної індивідуальності та наближення до фольклору проявляється новаторство поезії Махтумкулі.

Щороку 18 травня туркменський народ відзначає день відродження, єднання та поезії Махтумкулі.

В Україні пам’ять видатного мислителя XVIII століття вшанували в бібліотеці імені Махтумкулі ЦБС “Свічало”. Культурно-поетичний захід “Скарбниця мудрості Магтумгули Пираги” відбувся за підтримки Посольства Туркменістану в Україні. На святі був присутній Тойли Атаєв, Надзвичайний та Повноважний Посол Туркменістану в Україні. Серед поважних гостей були послі іноземних держав і дипломати, представники Торгово-промислової палати України, Міністер-

ства культури та інформаційної політики України.

Посольство Туркменістану в Україні підготувало фотоекспозицію про культурні досягнення туркменського народу, його звичаї та традиції. Завідувачка бібліотеки імені Махтумкулі Олена Зубар, ведуча свята, повідомила, що цього року бібліотека відзначає своє 55-річчя. Колектив бібліотеки весь цей час спрямовував свою діяльність на розкриття духовної спадщини великого поета та мислителя.

Надзвичайний та Повноважний Посол Туркменістану в Україні Тойли Атаєв наголосив на великій пошані та любові народів до двох геніїв – Махтумкулі й Тараса Шевченка, як в Туркменістані, так і в усьому світі. Пан Атаєв подякував перекладачам творів великого поета Сходу – українським поетам Павлу Мовчану, лауреату Національної премії України імені Тараса Шевченка; Олексію Кононенку, заслуженому діячу мистецтв України, директору Національного видавництва дитячої літератури “Веселка”, та іншим.

З вітальним словом виступили Василь Григоренко – в. о. голови Святошинської районної в місті Києві державної адміністрації, Олена Стародубова – начальниця відділу культури Святошинського району, Валерій Гордійчук – директор ЗСШ № 235 імені В. Чорновола, Віктор Зеленський – директор видавництва туркменської літератури україн-

Тойли Атаєв – Надзвичайний та Повноважний Посол Туркменістану в Україні, Тетяна Димань, Василь Григоренко

ською мовою “АВІАЗ”.

На духовну спорідненість Махтумкулі та Сквороди, які жили в одну епоху, звернув увагу Юрій Пелешенко – доктор філологічних наук, провідний науковий співробітник Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України.

У концерті взяли участь туркменські студенти Сердар Дереків, Арзув Бердієва, Аманова Аразмірата. Шагелді Джумаєв виконав пісню “Багтин нури” на слова Гурбангулі Бердимухамедова – національного лідера туркменського народу. Цікавою та різноманітною була програма українських артистів. Виступили бандуристка Адріана Капура, актриса Аліна Скорик-Доричевська, Анастасія Штефан з віршем “Вітром свіжим з Пюргену” та уч-

ні ЗСШ № 235 імені В. Чорновола з поетичним калейдоскопом “Пізнай цей світ з поезією Фрагі”. Прозвучала пісня “Не зразу пізнаємо” на слова Махтумкулі в перекладі Олексія Кононенка на музику Тетяни Димань. Вокальний твір під акомпанемент авторки виконала Наталія Максимчук. Хорова пісня туркменською мовою прозвучала у виконанні учнів музичної школи № 29 під керівництвом Ганни Стоянова, концертмейстер Вадим Колосок, а народні туркменські мелодії озвучив ансамбль викладачів дитячої музичної школи № 22 та солістка Вікторія Брей.

Світоч туркменської поезії Махтумкулі, як і пророк Тарас Шевченко в Україні, суголосні нашому часу, адже сповідували ідеї гуманізму та свободи.

У пошанівок Великого Кобзаря

210 років тому народився Тарас Шевченко, чий голос став голосом нації, чия поезія й сьогодні актуальна як ніколи, чий поетичні рядки – в серцях кожного, хто називає себе українцем.

У Чернівецькому обласному краєзнавчому музеї відбувся науковий семінар “Буковинська шевченкіана” для викладачів та вчителів української мови та літератури закладів освіти області та міста Чернівці. Привітала гостей заступниця начальника Чернівецької ОВА Юлія Грицьку-Андрієш. Про неocenенну роль Шевченка в національному єднанні українського народу та просвітництві говорили начальниця управління культури ОВА Олена Боднар, головний спеціаліст відділу супроводу реформ та аудиту місцевих програм обласної ради Віктор Грига, методист інституту післядипломної педагогічної освіти Василь Федорак, в. о. директора обласного краєзнавчого музею Оксана Ротар.

У науковому семінарі взяли участь члени обласного об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка – викладачі Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, які підготували тематичні лекції, присвячені Великому Кобзареві. Професор кафедри української літератури філологічного факультету ЧНУ Володимир Антофійчук прочитав лекцію “100-річчя Т. Г. Шевченка на Буковині” й зробив цінний подарунок у фондову скарбницю краєзнавчого музею – рідкісну поштівку з портретом Тараса Шевченка, німецькомовну стат-

Буковинська шевченкіана

твю Сильвестра Яричевського “Поет любові і протесту”, видану в 1914 році та її сучасне перевидання з перекладами українською та румунською мовами. Доцентка кафедри української літератури філологічного факультету ЧНУ Ольга Меленчук у лекції “Буковинська мистецька шевченкіана від початків до сьогодення” ознайомила учасників семінару з творами митців Буковини, присвячених Кобзареві. Пані Ольга також представила результат своїх наукових досліджень – книгу “У мистецькому різнобарві”, яку передала до бібліотеки музею. Про особливості мови творів Кобзаря розповіла професорка кафедри сучасної української мови філологічного факультету ЧНУ Світлана Шабат-Савка у лекції “Ну що б, здавалося, слова...”: мовні засоби реалізації інтенцій естетичності в поетичному дискурсі Тараса Шевченка”.

Народний артист України, професор кафедри музики ЧНУ, в. о. голови Чернівецького обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Іван Дерда виколосив лекцію “Микола Лисенко: музика на слова Тараса Шевченка”, запалив присутніх полум’яним словом Кобзаря та виконанням його творів.

Працівники відділу археології, історії середніх віків і нової історії краю презентували підготовлене музеєм до ювілею друковане видання – буклет “Тарас Шевченко: буковинський контекст”. А авторка цих рядків представила виставку “Шевчен-

кіана в художньому слові та образі Буковини” за матеріалами музеїв – краєзнавчого та літературно-меморіального Ольги Кобилянської.

Мистецьку частину виставки – роботи митців Вишого професійного художнього училища № 5 та раритети з музею освітнього закладу – презентувала його директорка Наталія Бойчук. Гостю виставку “Книга українського народу – видання “Кобзаря” з фондів Наукової бібліотеки ЧНУ” представила завідувачка науково-методичного відділу університетської книгозбірні Тетяна Мурашівка. Семінар став справжньою “святочною академією” у пошанівок Великого Кобзаря, як це було ще понад століття тому. Бо відбувався у доброзичливій атмосфері конструктивної співпраці та духовного єднання.

Оксана ДРАГОМИРЕЦЬКА,
модераторка семінару

Його Слово – щит і меч нації

У Шевченківській залі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича відбувся фінал конкурсу декламаторів творів Тараса Шевченка, присвячений 210-й річниці від дня народження українського генія під гаслом “Врага не буде, супостата”.

До учасників поетичного турніру з привітальним словом звернулися проректорка з науково-педагогічної роботи з питань навчально-виховного процесу докторка історичних наук Тамара Марусик, декан філологічного

факультету професор Борис Бунчук, доктор філософських наук, завідувачка кафедри отець Микола Шкрібляк.

У Шевченківському конкурсі взяли участь 32 студенти. До фіналу увійшли 19 учасників з економічного факультету, факультету педагогіки, психології та соціальної роботи, факультету фізичної культури та здоров’я людини, філологічного факультету, а також фахового коледжу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Володаркою Гран-прі стала Ольга Шур із філологічного факультету. Перемогу в конкурсі вибороли: Богдан Крижановський, Софія Курилюк, Анастасія Чорна, Денис Мартинюк, Анастасія Маковійчук, Єлизавета Кирицька, Наталія Захарюк, Діана Фецишена, Артур Неспляк та Марія Москалюк. Подячний приз отримала Анна Ластівка – студентка факультету фізичної культури та здоров’я людини, яка нині перебуває в лавах ЗСУ.

Усі учасники поетичного конкурсу були відзначені грамотами та нагороджені пам’ятними призами. На завершення модераторка, доцентка кафедри української літератури Лариса Маркуляк зауважила, що Шевченкове Слово об’єднує всіх українців у боротьбі за свободу та незалежність і є потужною зброєю в нашій боротьбі з російським ворогом. Це – щит і меч нашої нації.

Юліана ЧЕКАНОВСЬКА

З історії “Руської бесіди”

У Науковій бібліотеці ЧНУ ім. Ю. Федьковича відбулася зустріч просвітян Буковини зі студент-

ською молоддю Чернівців з нагоди 155-ї річниці утворення товариства “Руська бесіда” на Буковині. Йшлося про напрямки оновлення діяльності організації “Просвіта” – очима сучасної студентської молоді. З вітальним словом до присутніх звернулася професорка, проректорка з науково-педагогічної роботи з питань навчально-виховної роботи ЧНУ Тамара Марусик. На зустрічі виступили Василь Карпо, доцент кафедри міжнародної інформації, Георгій Філіпчук, академік НАПН України (онлайн); Іван Дерда, професор, в. о. очільника товариства “Просвіта” в Чернівцях, Вадим Лісовий, доцент, завідувач кафедри музики, Тамара Мінченко, педагогиня, українознавиця, просвітянка, Микола Шкрібляк, етнограф.

Членкині студентського наукового історичного товариства (СНІТ) презентували свій проект “До історії товариства “Руська бесіда” на Буковині – кризь призму діяльності товариства “Просвіта” в Україні” (куратор – кандидат історичних наук, асистент кафедри історії України Назарій Христан). Олег Шилюк, заступник директора з питань інформаційних технологій наукової бібліотеки, кандидат історичних наук, асистент кафедри історії України представив учасникам зустрічі книжкову виставку: “Друковані видання товариства “Руська бесіда” з фондів Наукової бібліотеки ЧНУ ім. Ю. Федьковича”. Присутні на заході вшанували просвітян краю, які відійшли у вічність, хвилиною мовчання.

Світлана ГЕРЕГОВА,
доцентка кафедри історії України ЧНУ ім. Ю. Федьковича

Юрій КОВАЛІВ

В українському літературному житті сталася неординарна подія, котрої літературна громадськість чекала пів століття: нарешті з'явилася поетична книжка "Джерельний дим" одного з перших шістдесятників, унікального поета-метафориста Григорія Кириченка в упорядкуванні невеликого дослідника письменства професора Василя Васильовича Яременка (керівник проекту, науковий редактор) і доцента Тараса Кириченка. Вітаємо їх.

У назві книжки відбилася авторська воля поета. Ошатне видання, супроводжене довідковою післямовою В. Яременка й скромно поданими документами і спогадами про поета, доповнене фотоматеріалами "Життя Григорія Кириченка у світлинах", засвідчує живучість лірики, витиснутої літературним офіціозом поза письменницькі береги, переконує, що, на відміну від нього, андеграунд завжди перебував і перебуває в глибинному епіцентрі творчого процесу. Родом з Нової Басані на Чернігівщині (14 квітня 1939 – 27 грудня 2010), Г. Кириченко після закінчення середньої школи й служби у війську навчався на філологічному факультеті Київського педагогічного інституту ім. М. Горького (нині – Київський національний університет ім. М. Драгоманова), котрий, на жаль, не закінчив через "непорозуміння" з викладачами. Як не парадоксально, його виключили за "незнання" мови, в стихії котрої він жив, хоча мав претензії до граматичних уніфікацій, про що згадує тогочасний аспірант В. Яременко. Пізніше поет отримав такий диплом журналіста, працюватиме, осівши в Березані, на Барішівському районному радіо й кореспондентом обласного радіо...

Серед шістдесятників Г. Кириченко був колоритною постаттю за нетрафаретними поглядами й лірикою, котра не вкладалася в типологічні ряди. Найбільше він запам'ятовується в "Студії "Молодь" при видавництві "Молодь" (на розі бульвару Шевченка й вул. Пушкінської), яку вів Д. Білоус, в колі М. Сомы, Ірини Жиленко, О. Булиги, П. Засенка, С. Тельнюка, Вал. Шевчука, М. Сиренка, В. Мельника, Б. Мозолевського, М. Слабошпицького та ін. Дебют тільки одного вірша "Вечорова пісня" ("Літературна газета". – 1961. – 15 вересня) привернув увагу шанувальників лірики. Згодом М. Рильський мав намір написати "коротке благословення" до поетової добірки в "Літературній Україні" (1963).

На той час Г. Кириченко активно друкувався, особливо в 1965 р., в журналах "Дніпро" (Ч. 2), "Зміна" (Ч. 7), "Ранок" (Ч. 6), "Сучасність" (Ч. 2), в альманасі

Повернення на "крути своя"

Рецензія на видання "Джерельний дим" Григорія Кириченка (К., ТОВ "Юрка Любченка", 2024. – 408 с. + ІІІ іл.). Спільний проєкт сина поета, доцента Університету Григорія Сковороди в Переяславі Тараса Кириченка і професора Василя Яременка.

"Вітрила" (1965), в антології "Шістдесят поетів шістдесятих років" (1967). Його помітив І. Кошелівський ("Панорама найновішої літератури в УРСР", 1963, 1974; "Сучасна література в УРСР", 1964). І зненацька Г. Кириченко, який підготував рукопис поезій (1963) до друку, зникає, один раз промайнувши в журналі "Вітчизна" (1974. – Ч. 1). В. Яременко опублікував пізніше дрібку його віршів у четвертій книзі видання "Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.": У 4 кн. (2001), поеми "Посвист Овлура", "Заліщина" – в журналі "Київ" (2005, 2007).

Як інші аутсайди (Б. Мамисур, М. Холодний, Надія Кир'ян, М. Саченко, В. Назаренко та ін.), Г. Кириченко не випав, як би скрутно не було, з творчої колії. Свідчення тому – дослідження "Творча постать Григорія Кириченка у художньому просторі шістдесятництва: знак лакуни" (2007) доцента Сумського педінституту Мирослави Домчук і нарешті – повноцінне видання вибраного "Джерельний дим". Власне, то вірші, котрі вимогливий автор сам скрупульозно добирив. Добре знаючи видавничу кон'юнктуру, не сприймаючи лукавого псевдовіршування "соцреалістів", не поділяючи роздвоєння свідомості колись близьких йому за духом шістдесятників, він самотинно торував свій поетичний шлях, вважав, що книга має бути літературною подією. Очевидно, тому виникали непорозуміння із сучасниками, наприклад, В. Коломійцем, який наприкінці 90-х років пропонував поетові виступити лише з добіркою в альманасі "Боян (Поезія – 97)", бо, мовляв, "ти втратив період часу". Насправді Г. Кириченко нічого "не втратив", як й інші талановиті аутсайди визначав своєю творчістю сутнісні особливості української лірики і часи її випробувань на справжність.

Г. Кириченко з'явився в літературі з виробленим ідіостилем, і в поезії, і в житті мислив метафорами, щільно загорненими в герметичну семантику. Іноді одивнені тропи так автономізувалися, що не надавалися першому-другому читанню, приховували властивий тільки їм ключ декодування. Поетичне мовлення Г. Кириченка з ознаками хахах legemipop (лат.: один раз) виривалося за межі вноормованої граматики в простір неусталеного семіозису, "розчахненого" синтаксису, який ніби формувався на очах, з частотними інверсіями й еліпсами. Поет спирався на ідіоматику народного образотворення, найвиразнішу в ранній період його творчої еволюції, невдовзі герметизовану в "темний стиль", який дещо "випрозорився" на межі століть. Поет схилився до силаботоники, в ранній період іноді поданої через графіку "драбинок" для увиразнення поетичного мовлення, звертався не лише до катренів, а й п'яти- й шестивіршів з різними варіантами римування, децими, навіть сонетоїдів, зазвичай не дотримувався "ви-

мог" точного римування.

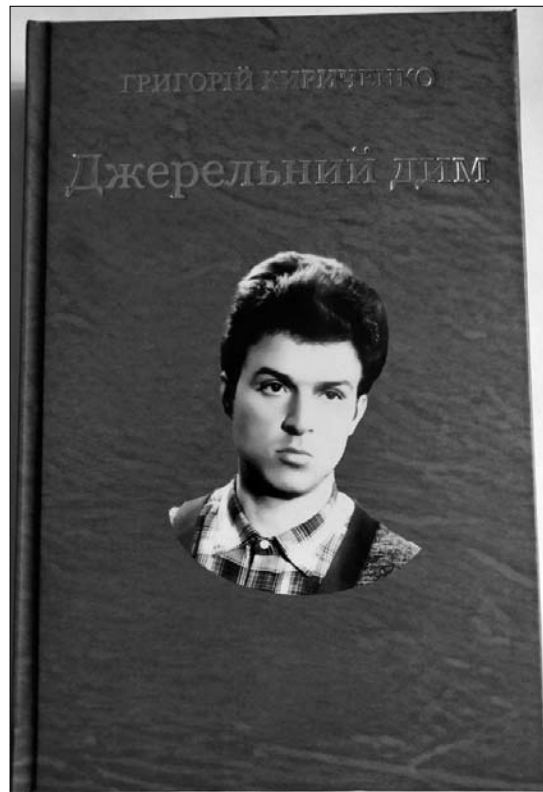
В його полістильовій палітрі домінували експресіонізм з асиметричним контрастуванням елементів зображення, захоплювало вибухоподібне діонісійство внутрішньо надламаного буття. Кириченкова всюдиприсутня метафора з поєднанням найвіддаленіших, найнесумісніших асоціацій поновлювала барокове мислення, коли вона, а не поняття, визначала специфіку "істинного знання", мала особливість не так кончезизму, як культизму (культуранізму), викликала асоціації з "темним стилем" іспанського поета Л. де Гонгори-і-Арготе, котрий не піддається логічному аналізу, як і поширений в народному мовленні фразеологічний зворот. Таким в загальних рисах постає ідіостиль Г. Кириченка, адекватно відображений у всіх розділах його книжки "Джерельний дим": "Різьба по каменю (ужинок 1961–1965)", "Оркестр соняхів (ужинок 1970-х років)", "Джерельний дим (ужинок 1965–2005)", "Я судьби храмний гостинець... (ужинок різних років)".

Традиційна поетика зазнавала смислових трансформацій. Переважно флористична метафора сягала пластичного ущільнення у звично-незвичному часопросторі ("спіле сонце // По городках, // Мов помідор, / Скогтілося // В Остер...") на тлі дійства з профетичною символікою ("Ти бачив, / Як у місяця із рота / Очерет росте?"), баладний сюжет стосувався козацького чину: "Ти бачиш, / Як Данило Нечай // На вороному / Скаче?". Батальна кульмінація нерівного, фатально-го для Данила Нечая бою з ляхами-сіроманцями ("Стежка від переправи // Вкрилась трупами, / Працював запорожець // Правую: / Ліва була вірубана") переводить персонажа в легенду при вранішньому сонці. Автор назвав баладу ноцторном, хоча вона не має ознак меланхолійного, елегійного жанру, хіба композиція розгортається вночі, а місяць асоціюється з "козацьким сонцем", символізує містичну владу нічних сил: "Довелось побачити / Людині, / Як у кінських // Чорних очах / Місяць грав // На очеретині".

Тропіка при предметній фактурі може звестися до натяку, як у вірші "Сонцеворот", присвяченому В. Яременку. Баладна "всесайна" ніч, яких в Україні "безліч", зберігає пам'ять про звичайного чоловіка, який "морочивсь [...] над ґрунтом у колгоспі, / як Нестор над літописом у Лаврі. / У заводі / Ладнав просторі сіті... / Спіткнувшись, закрив свинцево рот". Ліричному оповідачу не властивий розпач, хоча йдеться про втрату дорогої людини. Він дотримується спокійної епічної інтерпретації трагічної події в безмежжї вічності: "Відбувся останній наш сонцеворот...". Мож-

ливо, тому поет застосував евфемізм, не називаючи того чоловіка й не деталізуючи жахливого випадку. Метафору зазвичай вважають прерогативою поезії, протиставної прозі. Г. Кириченко спростував такі уявлення.

Метафора виконує в його ліриці нарративну функцію. Схожість між нею й оповіддю довів П. Рікер, вбачаючи в них "інтелегібельну матрицю" з подібним розвитком сюжетних ліній (конфігурацій), завершуваних пуантом. Вірш "Марудна вода підперла всюди греблі..." має структуру новели-вираження й драматизованого мовлення, схвильованість якого фіксована енжамбеманами. Ліричний герой, простуючи додому знайомою йому дорогою, уявляє, як би якнайшвидше "зойкнув би від клямки / У взгрозлих сінях виснажений крок". Не маючи особливого гостинця, він позичає його в щедрій природи: "І чемно я за ґратами дерев / Горбульку сонцю зрізую у

торбу / Для матері...".

Для Г. Кириченка поезія була, як для птаха повітря. Він жив нею, мислив метафорами, не маючи можливості друкуватися, працював над рукописом збірки "Джерельний дим", "до себе приміряв – / Кольчугу з роси", впрокиднувався до самотинного крука з проникливим зором. Потребуючи віршового простору, звертався до циклів й поем, в яких панує або еротична стихія, або духовний подвиг. Лібідозний шал в потоках весняної вегетації переповнює цикл "Янголи снігу". "Ключальне лоно" стає епіцентром всесвіту, круг якого вирують сердечно-тілесні пристрасті, генетично закладені від міфічного Ора. За статичними поривами проглядається таємна купальська атрибутика: "Засяла папороть, як ряска, / Під нею знаджену пристанком, / Де світла витрушено в'язку / Щербить мені глечану станом". Строфа, уточнена орудним відмінком "під нею", не з'ясує, хто вона, пов'язана з папороттю. Автору самозрозуміло, про кого кон-

кретно йдеться. Він перебував в архетипних глибинах буття завдяки інтуїції (в'язка світла), здатної вихоплювати (щербити) "глечану станом" (непряме називання), тобто здійснювати ритуальне єднання землі (ліплення з глини) й сонця (випалювання на вогні), фіксоване в посудині, котра своєю естетичною досконалістю й вишуканістю тотожна жіночому стану, сакралізованому ще за Трипільської доби.

Дійство циклу "Беріз лелечому сервізі" завершено кульмінацією свята Іллі, після якого застерігалось не тільки купання у водоймищах. Адже пророк "наструнє синицю" – посланця із світу мертвих як знаку неминучого завершення природного коловороту. Прорив за межі замкненого на собі процесу тут-і-тепер спостерігається в поемі "Зміїний мед". "Тілесний час", здатний "під'їдати" земну плоть, долається завдяки магії волхва, "лісного відуна", здатного "писати смолоскипом", аби "купальська челядь" могла "по змозі вище полум'я шугати" в просторі тут-і-завжди. Щоне-крок в поемі, як і в інших творах Г. Кириченка, трапляються аграматичні форми ("від нудьги зчинням [підкр. – Ю. К.] галас), зручні для авторського мовлення,

як й недотримання узгоджень ("Лисюча гадь обкільцював [підкр. – Ю. К.] гіляку") й керувань ("Юнкя сльозилих [підкр. – Ю. К.] очі на Купала"), застосування кострубатого деструктурованого синтаксису з латентними еліпсами: "До плеса з луговини вийти долом, / Віддав мені хлистокого смолоскипа. / На вал, над заводдо позвала доля, / В ступні запалих вод загнати оскілки". Автор свідомо чинив спротив нормативній граматиці. Тому, очевидно, обрав до поеми епіграф "Моя поведінка – між небом і землею" з лірики китайського лірика Ван Вея (699–759), аби засвідчити всій творчій пошуковий намір, без остаточного підсумку.

Аналогічної настанови Г. Кириченко дотримується в інших віршах і в поемах. Мабуть, найскладніша за структурою, ідейним задумом й образним ладом була історіософська поема "Молебні трави", назва якої лишається латентною ремаркою, як і епіграф "Безшелесно, мов сніговий барс, крадеться вранішній туман" американського письменника К. Сендберга, натякаючи на сюжетні колізії твору, але не виконуючи функції декодування. Г. Кириченко розгорнув складну тропачну надфразу єдність в нарративну композицію: оповідач якої без жодних зусиль долає часопросторові портали, природні й цивілізаційні терени. Події, де б не відбувалися, виходячи з локуса Трубежа й Барішівки, часто повертаються до нього, витворюють синусоїдну графіку подорожі розкутої думки ламками шляхами історії тут-і-завжди. Ліва притока Дніпра, вперше згадана в літописанні 988 р., охоплена серпанками легенд про золоторогих турів, котрі дали їй назви Трубайло (Турбайло), Трубай (Турбай). Подихом минувшини віє "між сосон, винянчених вітром", від Барішівки, вперше загаданої спочатку як Бароч (1125), а 1603 р. як Барішівське городище, згодом –

центр сотні Переяславського козацького полку, а не ярмаркового осередку, яким стало містечко у XVIII ст.

Дистанційований від подій наратор, дотримуючись оповідної він-форми, стежить за мандрами Яреми Дужа – кобзаря з Нової Басані, наводить реальні постаті хуторянки Христини Манджос, майстра Крутя, їздового Івана Чечуя, оунівця Пантелеймона Бутника, “неокласиків” та ін., що надає достовірності зображенням історій. Розвиток дії починається з прийому впізнання відомого під час Другої світової війни. Для Яреми Дужа постать Освальда Бургардта, змушеного служити в німецькому війську, видалася несподіванкою. Поет асоціювався з М. Зеровим – вони обидва свого часу вклонилися “чинбарській хаті” в Барішівці, з епізодом Водохреща з присутніми на ньому “неокласиками”, з М. Драй-Хмарою, приреченим після того, як “лебіжу прав білизну” (натяк на сонет “Лебеді”), “нести хреста до Магадана”. Йорданське дійство набуває сакрального сенсу, символізованого хрестом (“із льоду витесаним Крутьом”), об якій на початку XIX ст. обпікся отець Кирило Турчиновський, а XX ст. – “у кригу впаяні солдати / Здіймали руки над купинням”.

Очищений від темних сил Трубіж невдовзі “озвався горланистим кличем”, але без “неокласиків”. До річки навідувався лише М. Рильський, але в компанії Л. Новиченка (“у верші вгледів ... / Солдатську кирзу з окунями”) й А. Малишка. На жаль, осушувально-зволожувальна система перетворила її на “лячних канав бетонні діри, / Змивають ганьбу замість Трубайла”. Труби, в які колись сурмили киево-руські ловці, стали не тільки семантичним поглумом, а й втраченою глуду (“Надісь мені трубізькі труби / В бетону скніті шкаралупи”), що позначилася і на безвідповідальному нищенні природи: “У кору вп’ялись бензопили, / Невгадно кожна мала призвід”.

Не схильний до галасливої публіцистики, Г. Кириченко часто в герметичну метафору закладає своє громадянське сумління, живлене етногенетичною пам’яттю “Дажбожого народу”, наполягає на відновленні статусу природної людини, схильної гармонійно співіснувати з довкіллям, спілкуватися з історичними посталями – з П. Кулішем, котрий на берегах Трубежа написав оповідання “Орися”, з етнографом П. Лукашевичем, з талановитим Людотю, легендарною Чурайкою (Маруся Чурай), повстанцем Мировичем, котрого стратили за наказом Катерина II (1764), з непокірними гайдамаками Верланом, Ганджею, Гонтою. Оповідач неймовірно тішився, коли “пізнав Шевченка”. То була особлива подія, яку переживала й природа, травмована цивілізаційними експериментами, від яких вона оберегала великого поета (“Ізнов Трубіж сховав Шевченка”). Їй, приреченій на випробування разом із родом людським, доводиться своє ество за подобою Божого захищати від маніпуляцій “диявола”, обстоювати життя: “Догадно ми – Господній виріб, / Хіба з його уяви вигріб / Радий Отець віддати кону?”.

Неординарна лірика метафориста Г. Кириченка чекає на свого дослідника.

Ольга ШАФ,
м. Дніпро

Нова книга Василя Клічака з лаконічною й водночас вичерпною назвою – “Стефанік” – містить однойменну поему-цикл, обрамлений спогадами-передмовою поета Василя Герасим’юка та післясловом письменниці, дослідниці української літератури Івонни Стеф’юк. Сміслова структура книги нагадує концентричний кола, вісью яких є постать письменника-модерніста Василя Стефаніка. У смислово епіцентрі поеми Василя Клічака – вірші на сюжети відомих новел Стефаніка “Новина” та “Сини”. Поет виносить на поверхню ліричного сюжету короткий епізод, мотив чи деталь Стефанікового тексту, що відвічує раптом новою гранню болю, зокрема, у проекції на сьогоденні виклики й загрози. Власне, герої Стефанікових новел, зокрема й інтертекстуально підсвічені в поезіях Василя Клічака – старша дівчинка Гандзя, яка випросилася (“Новина”), чи осиротілий без загиблих синів і безкінечно самотній батько (“Сини”), і є “візитівкою” непересічного таланту славетного прозаїка-експресіоніста, екстраполяцією його творчої індивідуальності.

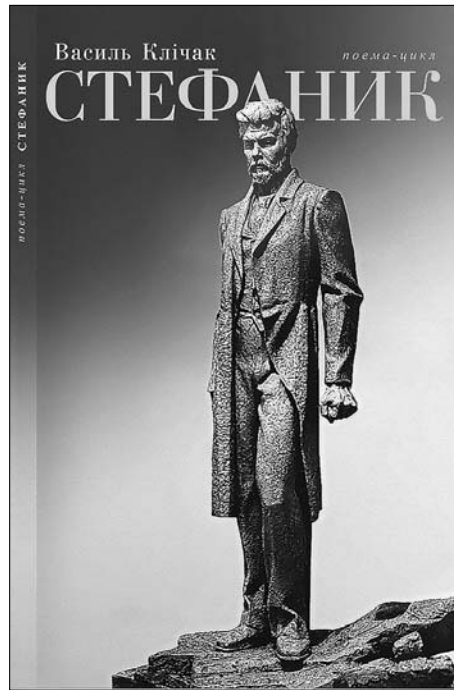
Натхненний сюжетами й героями творів Стефаніка, Василь Клічак ніби домальовує ті емоційно-психічні нюанси характерів і долі, що ледь накреслені в новелах митця. Речова деталь – бучок, що його дав Гриць Летючий своїй старшій доньці (бучок – це все, що він міг їй дати, і в цьому жесті – безмір його любові до дитини), переводить ліричний фокус однойменного вірша Василя Клічака з нещасного батька на дівчинку Гандзю. Василь Клічак продовжує оповідь про дівчинку з того моменту, де зупинився Стефанік, – “Гандзя взяла бучок і пішла лугами”. Бо що стоїть за цією лаконічною констатацією? Довічні сирітські поневіряння, незагойна душевна травма... Але ось ці хвилини, коли дитина віддається від мосту, звідки батько кинув у воду меншу Доцьку, де хотів утопити і її саму, – та подумково вона все ще там, її очі “ковзають все по ріці”, де ще лишається батько. Він також у думках ще зі своєю дитиною, стежить, як вона віддаляється. Вони все ще в зоні видимості одне одного, але життя вже розламане й не можна нічого повернути. “Куди ж отій Гандзі іти?” – зависає в повітрі поетове запитання...

В іншому вірші Василя Клічака надриг батькової душі – “Де мої сини?!” – актуалізує трагедію загибелі на фронті найкращих

Коло Стефаніка Про поему-цикл Василя Клічака

синів України, але ще гостріше – трагедію життя їхніх осиротілих батьків, чие горе “розноситиме вітер, як насіння”, бо не буде їм розради. Зубожіння, еміграція, війна, смерті й розлуки – ці Стефанікові теми резонують із сучасністю. Вірші Василя Клічака, оздоблені відповідними епіграфами із творів Стефаніка, дають їм “друге дихання”, увиразнюють закладені в них екзистенційні смисли.

На основній смисловій орбіті поеми-циклу Василя Клічака – художньо написана постать Василя Стефаніка в колі його спілкування, на тлі локацій, де він бував, історій з його життя у віршах “У Кракові”, “Монолог перший”, “Монолог другий”, “На базарі”, “Монолог останній” та ін. В основному з цих поезій складається поема-цикл “Стефанік” у першій редакції (опублікованій у збірці “Сорочка Геракла”, Київ, 2021), тоді як, наприклад, вірші, інтертекстуально пов’язані з творами Стефаніка, про які йшлося вище, – “Бучок”, “Де мої сини?!” – були вміщені у збірці окремо від тексту поеми. Ці текстологічні спостереження дозволяють припустити, що первісно задум поему-циклу стосувався саме висвітлення постаті Василя Стефаніка та окремих деталей його біографії – місці посла, перебування у Кракові, у Відні, а також його особистостей, секретів творчої лабораторії (“На базарі”), його ставлення до творчості, до найближчих друзів (“У Марка Черемшини”). Композиційна клаптиковість, “новелістичність”, ескізність тексту поеми Василя Клічака асоціативно відсилають до стильової манери Стефаніка, тож увиразнюють творчий діалог двох поетів (без помилок, бо новеліста нерідко називали “поетом мужицької розпуки”). Поширений у поемі-циклі жанр “монологу”, у якому слово надається самому Стефаніку, акцентує на його особистості, його поглядах, почуттєво-емоційній персональності. По суті, життя кожної людини складено з “монологів” її думок, рефлексій, спогадів, тож пріоритетність у поемі-циклі Василя Клічака цієї жанрової форми закономірна, бо “дає голос” її головному герою – Василю Стефаніку.

На “зовнішньому” смислово-колі поеми-циклу Василя Клічака лунають “голоси” Стефанікових друзів, Марка Черемшини (Івана Семанюка), Леся Мартовича. Якщо “Монолог Леся Мартовича”, адресований Стефаніку, був і в першій редакції поеми-циклу, то вірш “Серце” (лист Марка Черемшини до дружини із медичної мобілізаційної комісії, 1917) перенесено в поему “Стефанік” видання 2023 року з поеми-циклу “Космос Марка Черемшини” (“Сорочка Геракла”, 2021). Це перенесення має свою художню логіку: як слушно зауважує І. Стеф’юк, поезія “Серце” інспірована світлинкою, адресованою дружині І. Семанюка (Марка Черемшини) і підписаною обома друзями, тож засвідчує тісний зв’язок між ними та їхніми долями. Орбіти репрезентації постаті Стефаніка в поемі Василя Клічака розширюються й згадками, деталями, що стосуються суспільного, культурного контексту його доби.

Поемі-циклу Василя Клічака надає поліфонічності звучання, а також вносить в її архітектоніку елементи драматургії калейдоскопічності наративних ракурсів, передусім у віршах, де художньо інтерпретовано рецептивну оцінку постаті і творчості Стефаніка відомих критиків, мислителів, осіб, що його знали. Ці створені 2023 року вірші-“монологи” ускладнюють композицію поеми-циклу. Емоційна тональність, досвід пізнання Стефаніка знавців його творчості, свідків його

життя в “Монолозі Дмитра Донцова”, “Монолозі Остапа Гриця”, “Монолозі фотокора Левка Янушевича”, “Монолозі” відрізняються, однак створюють різнофактурну палітру сприйняття покутського митця очима його сучасників. Василь Клічак відмовляється від буквальної передачі оцінки Стефаніка Донцовим чи Гординським, хоча й тримається загалом їхніх поглядів. Так, у “Монолозі Дмитра Донцова” поетично обіграно образні конструкції, риторичну критику в його присвяченому Стефаніку есеї “Поет твердої душі”. Різномірною композицією поеми-циклу Василя Клічака, де герої художніх творів, реальні люди, місця і події, монолози письменника й монолози про нього виформовують дискурсивне поле, або комунікативне коло Стефаніка, нагадує чи то досє, чи то енциклопедію, чи то музейну експозицію – звісно, подану у вишуканій поетичній формі.

На “поверхневому”, “обгортковому”, смислово рівні поеми-циклу в її розширеній, зокрема, поезіями 2023 року редакції, розповідається історія пам’ятника Василю Стефаніку в житті чотирьох друзів, представників покоління “застою в зеніті” – Василя Герасим’юка, Богдана Гульчія, Михайла Дмитріва, Кирила Стеценка, а також історія самого цього пам’ятника, його місця в міській забудові та в людських серцях. Тож пам’ятник – герой завершальної поезії “Зі Стефаніком” – не випадково фігурує на фронтальній та задній частині обкладинки, замикаючи образно-сміслове поле книги Василя Клічака. Про історію пам’ятника й чотирьох молодих шанувальників Стефаніка, яким “боліло родинне життя в Україні”, ідеться й у передмові Василя Герасим’юка. Нині пам’ятник відновлено передусім завдяки зусиллям Михайла Дмитріва, автора скульптури, і жертводавця Богдана Гульчія. Ось вони і є коло Стефаніка, усі троє.

Відлтий у бронзі Стефанік посідає нині місце духовного орієнтира й непереходової цінності для сучасних українців. Стефанік у своїх новелах – як струм, пропущений крізь нерви українського модернізму, – і сьогодні вражає, жахає, очищує надпотужним катарсисом життєвої правди. У полі сучасної лірики, де жанр поеми-циклу є раритетом, нова книга Василя Клічака з широким діапазоном у вираженні теми творчого генія Василя Стефаніка є помітним явищем, що переконує в актуальності літературної класики як резервуару натхнення й віри в перемогу добра.

Оголошено лавреатів премії імені Олесея Гончара

27-й рік поспіль доброю традицією стало вшанування талановитих молодих письменників – лавреатів Міжнародної німецько-української премії ім. Олесея Гончара, заснованої 1996 р. німецькими меценатами Тетяною Куштєвською і Дітером Карренбергом і НСПУ. Премія присуджується за номінаціями: “Велика проза”, “Мала проза”, “Поезія”, “Публіцистика”, “Літературознавча праця”, присвячена творчості Олесея Гончара. На конкурс приймаються як уже друковані, так і не оприлюднені твори українськомовних авторів віком до 30 років, які мешкають в Україні та за кордоном.

Попри воєнну агресію, журі, до якого входять відомі письменники, науковці й культурні діячі Тетяна Куштєвська, Наталія Бйорнер, Валентина Гончар, Леся Гончар, Олександр Балабко, на чолі з Дмитром Чистяком, ретельно розглянуло всі надіслані рукописи, серед яких було чимало талановитих (тому сподіваємося на участь авторів наступних років) та прийняло одностайне рішення з відзначення найталановитіших, на їхню думку.

У номінації “Велика проза” перемогу здобув роман “Настина могила” Анастасії Тарканій (с. Рокосово, Закарпатська обл.).

У номінації “Мала проза” відзначено повість Алли Качанівської (Сердюк) “Мангеттенська елегія” (м. Запоріжжя – Нью-Йорк).

У номінації “Поезія” нагороду виборила збірка поезій “Польоти над прірвою” Ади Єлагіної (м. Кривий Ріг).

У номінації “Публіцистика” премію присуджено за добірку есе “Спокуса відчувати” Євгена Жураковського (с. Угорники, Івано-Франківська обл.).

У номінації “Літературознавча праця, присвячена творчості Олесея Гончара” відзначено цикл гончарознавчих праць Вадима Закорка

(м. Суми) і Дмитра Коляденка (м. Берислав, Херсонська обл.).

Вручення нагород планується на літературно-мистецькому вечорі до дня народження Олесея Гончара в Національному музеї літератури України 3 квітня о 15:00, куди запрошуємо долучитися всіх охочих.

Щиро вітаємо нових лавреатів-гончарівців і віримо, що їхні імена не загубляться в сучасній українській літературі, продовжуючи шляхи видатних Майстрів, серед яких – і рідна багатом-багатом творча спадщина Олесея Терентійовича Гончара.

Оргкомітет Премії

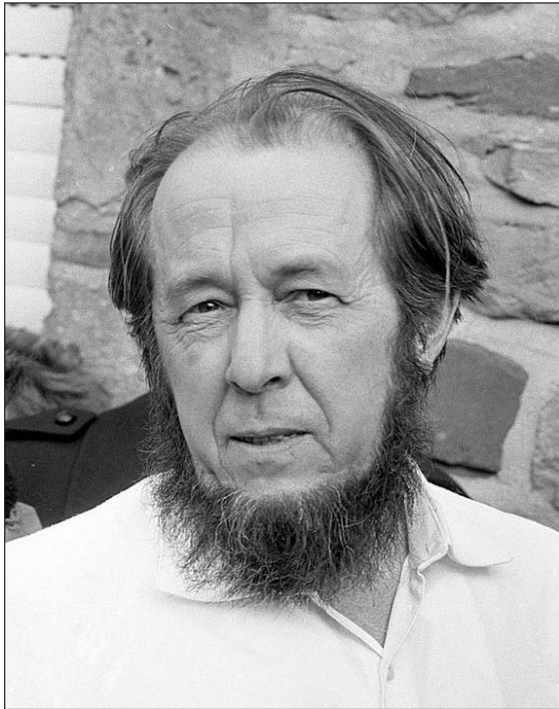
Тарас ГОЛОВКО

Чим завинили грішні діти Сіону, або Як трагедія однієї національної меншини спровокувала вселенську катастрофу

Є твори, які варто читати мало не під мікроскопом, не поспішаючи, щоб не пропустити щось важливе задля глибшого розуміння авторського задуму. Така думка виникає по завершенню читання двотомника Олександра Солженіцина "Двісті років разом". До творчого спадку нобелівського лауреата, яким він став за внесок у світову літературу, можна ставитись по-різному. Здавалося б: постраждала людина від свавілля сталінського режиму, несправедливо відсидівши немало років у радянських концтаборах, заявила про себе як непримиренний дисидент й автор сенсаційного свого часу художньо-історичного твору "Архіпелаг ГУЛАГ", за що й була примусово викинута за кордон, а все ж чомусь не змирилася з розпадом Радянського Союзу, фактично заперечуючи право кожної з колишніх п'ятнадцяти республік жити окремо, мати власну незалежну державу. Рецепти Солженіцина стосовно майбутнього реформування РРФСР, викладені в есе-маніфесті "Як нам облаштувати Росію", передбачали, хоч і зау-

так само як і цілий єврейський квартал, де відбувалась жвава торгівля і укладалися торговельні угоди.

А далі автор переноситься з V–XIII століть (стільки проіснувала держава Київська Русь) одразу у XVIII, коли в Російському царстві зійшла на трон імператриця-німкеня Катерина II. Саме у період її правління, як наголошує Солженіцин, після трьох поділів Польщі до російської держави відбувся масовий відтік євреїв, незадоволених соціальним статусом у Речі Посполитій. Відтак постало питання їхньої інтеграції у російське суспільство, одразу спровокувавши низку проблем, починаючи з розселення і працевлаштування, і закінчуючи здобуттям освіти, асиміляцією, міжконфесійною адаптацією.

Олександр Солженіцин, лютий 1974 року

льовано, приєднання до неї у майбутньому колишніх республік з втратою кожного набутого державного суверенітету. Вкрай важлива тема, досліджена на межі століть Солженіциним у праці "Двісті років разом", присвячена історії взаємин між росіянами і євреями впродовж минулих віків. А взаємини ці, прямо скажемо, були вкрай антагоністичними і суперечливими водночас, що призвело до фатальних наслідків, а головне — жодним чином не слугувало добрим прикладом вирішення національного питання спочатку в Російській імперії, потім у Радянському Союзі, а згодом і в нинішній Російській Федерації.

"Двісті років разом (1795–1995)" стоїть дещо осторонь у співставленні з уже згадуваним "Архіпелагом ГУЛАГом" чи "Одним днем Івана Денисовича", "Раковим корпусом", "У колі першому", "Буцалося теля з дубом", "Червоним колесом". Можливо, причина цього — суб'єктивна, а часом надто упереджена, авторська оцінка подій та діянь їхніх учасників, яких у двотомному виданні безліч. Тут чітко простежується бажання Солженіцина переконати євреїв, які мешкають у різних країнах світу після еміграції з СРСР, покаятися за причетність до злочинів єврейства, винного, на думку автора, у найбільших жертвах терору 20–30-х років минулого століття після узурпації влади в Росії більшовиками-ленінцями.

Грубе і свавільне вирішення цього на місцях царськими вельможами в масштабах країни відразу заклало тріщину у міжетнічні стосунки між євреями та росіянами, а також представниками інших національностей, незадоволених порядками в абсолютистській державі. Солженіцин шукає причини виникнення непорозуміння на прикладі організації різноманітних промислів, поширених при правлінні Катерини II.

Дуже швидко, правдами і неправдами, єврейство прибрало до рук виноробство у Росії, що давало стабільний прибуток і можливість нарощувати потужності. Автор вказує на два негативних фактори, які одразу постали перед самодержавством і змусило його не лише реагувати, а й вживати конкретних заходів щодо виправлення ситуації. По-перше, російське купецтво, яке опікувалося не лише торгівлею, а й усім, з чого мало зиск, виявилось неконкурентоспроможним у порівнянні з євреями-комерсантами, здатними, як часто кажуть, робити гроші з повітря. По-друге, посилювалась соціальна напруга у російському суспільстві, яке все більше починало зубожіти через нестатки та негнучку економічну політику царського уряду, а тому населення спивалося від безвихо-

ді. Оточення Катерини II під нашіптування доморощеного купецтва нічого іншого не придумало, як переконати царицю, що в усьому винні євреї-інородці, бо, мовляв, безсовісно ведуть конкуренцію і всупереч християнській моралі споюють російський народ. Як запевняє автор книги, ще більше поглибилась тріщина між двома етносами, коли імператриця указом 1791 року запровадила так звану смугу осілости для євреїв, заборонивши їм мешкати у великих містах імперії, виселяючи їх на національні окраїни — Катеринославську, Київську, Волинську, Подільську, Херсонську, Таврійську, Чернігівську, Полтавську, Мінську, Віленську, Бессарабську, Астраханську та Кавказьку губернії, а також в Курляндію. Фактично цим рішенням Катерини II було закладено міну уповільненої дії, що з плином часу призведе до величезного вибуху й багатомільйонних жертв серед цивільного населення у деспотичній державі.

Щоправда, на перших порах ніщо не вішувало настання катастрофи, яка б загрожувала існуванню монархічного режиму. Солженіцин згадує сенатора-літератора Гавриїла Державіна, котрий вже при царюванні Павла I і за його дорученням спробував системно підійти до вирішення єврейської проблеми, оскільки вона все більше викликала занепокоєння у царських сановників. Автор аналізує цікавий документ, підготовлений цим вельможею за результатами його інспекційної поїздки до Білорусі, де виник голод. У звичайному неврожай через погані погодні умови Державін уздрів підступи євреїв, які за борги скупили у місцевих селян усе збіжжя, тим самим інспірувавши безхліб'я. В низці заходів, які він пропонує вжити з метою запобігання у майбутньому подібних інцидентів, це обмежити вплив кагалів на єврейську громаду. Цій деталі з документу автор приділяє особливу увагу, бо кагал (вузьке коло ортодоксальних євреїв, наділених самоврядними функціями і досконало обізнаних з кодексом релігійно-юридичних правил), на його думку, протистояв подальшій асиміляції євреїв у Російській імперії, дбаючи про збереження їхньої національної ідентичності. Рабини, відіграючи виняткову роль у кагалах, виступали проти отримання освіти єврейськими дітьми в навчальних закладах імперії, а не в хедерах і ешивах (Закон 76 Шульхан Аруха — єврейський довідник релігійних правил і ритуалів забороняв євреям віддавати своїх дітей на навчання до християнських шкіл, гімназій, університетів), а ще заперечували укладання змішаних шлюбів з гоями-християнами і тому подібне. Парадоксальна річ, ні Катерини II, ні наступним правителям Московії так і не вдалося "приручити" євреїв і зробити з них громадян, вірогідних російському престолу. Приписи Державіна щодо

залучення інородців єврейського віросповідання до громадського життя, аби відбити у них бажання збагачуватись за рахунок інших, залишилися добрими намірами. Єдине, на що він спромігся, то це заснувати "Комітет з впорядкування євреїв", в якому національна община запідозрила обмеження прав кагалів. І тут вперше, як впливає з розповіді Солженіцина, постає загадковий ритуал, який євреї застосовували стосовно своїх одноплемінників: на того, хто загрожував єврейській спільноті, накладався харем (заборона), іншими словами проклинався. Хоч Державін і не сповідував юдаїзм, над ним таємно провели містичний ритуал, а щоб підстрахуватись, ще й підкупили членів цього комітету, остаточно паралізувавши його роботу. Імператор, втомившись від активності Державіна, звільнив його з посади міністра юстиції, а, по суті, даючи "зелене світло" і надалі займатись комерцією євреями, апетити яких почали швидко зростати.

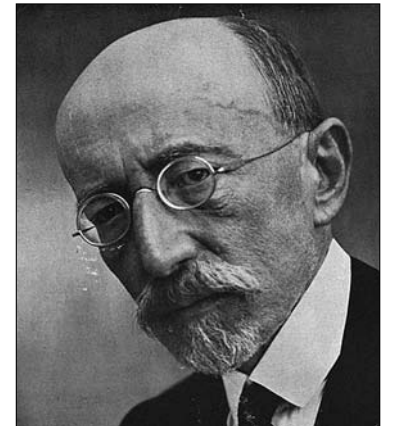
Перетягування канатів між царедворцями і метикованими євреями то затихало, то із подвоєною енергією пробуджувалось і набувало гіпертрофованих форм. Повз Солженіцина не проходить жоден вартий уваги факт, зокрема, намагання вищих царських сановників розчинити єврейський етнос у загальній народній масі через асиміляцію, відмови від догматичної віри, опанування трудомістких спеціальностей, пробуючи з євреїв зробити землеробів. В одному з епізодів книги йдеться про те, як в середині XIX століття на терени України було переселено 1800 єврейських сімейств. Комусь спало на думку спрямувати їх до Херсонської губернії, де вже існували господарства німців-колоністів і місцевих українських селян. Аграріо-неофіти отримали земельні наділи, сільськогосподарський реманент, худобу, певне фінансування... Після першого року господарювання євреїв на родючих південних землях ревізори, яких царський уряд відряджав відслідковувати ситуацію, забили на сполох: практично ніхто з переселенців-євреїв так і не опанував аграрної справи, довівши свої сім'ї до крайньої межі зубожіння. Солженіцин, як і більшість тодішніх свідків своєрідної соціалізації національної меншини, схиляється до думки, що основною причиною прорахунків російського самодержавства в бажанні зробити з євреїв хліборобів було небажання останніх займатись сільським господарством, бо це потребувало значних трудомістких затрат і не давало великих прибутків малим господарствам.

Набагато охочіше євреї виявляли інтерес до банківської і фінансової справи, в яких вони утримували лідерство в усьому світі, а ще до торгівлі, медицини, гуманітарних і точних наук, нафтогазової галузі, аграрно-переробного і ювелірного підприємництва. Солженіцин на цифрах ілюструє як за короткий час саме у цих та інших ділянках бізнесу сформувався потужний єврей-

ський капітал. Скажімо вже у другій половині XIX століття чверть цукрової промисловості у Південному краї (читай — в Україні) належала євреям. Так само ними контролювалось 60% хлібного експорту, а ще лівова частка лісової промисловості й торгівлі лісом в усій імперії. Після закінчення Кримської війни (1853–1856) євреї-капіталісти почали інвестувати власні фінанси у будівництво залізничної мережі, що сприяло освоєнню малодоступних і віддалених територій. Чи оцінювалася належним чином вся ця ініціатива у деспотичній державі? Зовсім ні, бо до уваги бралося не перетворення всього господарсько-економічного комплексу фактично аграрної країни на індустріально розвинену, на шталт західноєвропейських держав, таких як Велика Британія, Франція, Німеччина або Італія, а зростаючий вплив новонародженої єврейської буржуазії на політичні процеси в середині країни при зовнішній підтримці з боку фінансово потужного міжнародного єврейства.

Першими, хто агресивно поставився до цієї тенденції, виявилися російські шовіністи різних мастей. Не гидуєчи брутальними методами, вони почали розкручувати маховик антисемітизму, що значно поглибило протиріччя на міжетнічному ґрунті. Книжка рясніє детально описаними Солженіциним провокацій та ексцесів, які хвиля за хвилею прокочувалися країною, викликаючи зворотну реакцію. Тут і погроми у містах з компактним проживанням євреїв, судові процеси, пов'язані з нібито ритуальними вбивствами, антисемітські публікації у пресі, демонстрації з вимогою скасувати дискримінаційні рішення царського уряду, і чимало іншого, що дало поштовх до організації озброєних загонів самооборони за етнічною ознакою, небажання служити у царському війську, вчинення терористичних актів, спрямованих проти вищих імперських сановників.

Ефект розірваної бомби неба-

Ушер Гинцберг, за однією з версій, автор сумнозвісних "Протоколів сіонських мудреців"

ченої сили набула збірка текстів за однією із назв "Протоколи сіонських мудреців", а за іншою — "Протоколи засідань Всесвітнього союзу франкмасонів і сіонських мудреців", поширеної в Росії на початку 1900 років. Солженіцин розглядає її лише в контексті укоріненої версії про те, що нібито цей документ, який

складався з 24 протоколів секретних засідань керівників чи то таємничої масонської ложі, чи то з'їзду “Загального Союзу Ізраелітів”, справа рук виключно російської таємної поліції. Знову, як і в інших випадках, автор ігнорує альтернативні версії виникнення цієї, за всіма ознаками, світоглядної доктрини, яка зіграла фатальну роль, скажімо, в обґрунтуванні зародження нацистської ідеології у 20-х роках у Німеччині. В книжці не згадується ім'я Ушера Гинцберга, уродженця українського міста Сквирі, який мав величезний авторитет серед тодішніх єврейських інтелектуалів насамперед через свої публіцистичні і філософські праці. За однією із версій, саме Ушер Гинцберг, який ще прозивався як Ахад га-Ам (євр. - один із народу), є автором “Протоколів”, а водночас і опонентом Теодора Герцля у питанні теоретичних засад сіоністської ідеології.

Загалом деструктивні процеси в Російській імперії, як пише Солженіцин, докотилися і до Західної Європи, де одразу відреагували. Ще у 1860 році в Парижі було створено Всесвітній Єврейський Союз, керівники якого не раз зверталися до царського уряду з вимогою помилувати того чи іншого єврея, звинувачуваного у державному злочині, формуючи у міжнародній спільноті негативне ставлення до національної внутрішньої політики царату, винного, на їхню думку, у зневажанні прав та свобод осіб єврейської національності.

Кульмінацією протестних рухів у Російській імперії наприкінці XIX і на початку XX століття стала низка замахів на державних чиновників найвищого рангу, до яких були причетні і єврей-революціонери. Автор називає імена чотирьох високопосадовців, вбитих або важко поранених терористами, зокрема, міністра освіти Миколу Боголепова (за його ініціативою активних учасників студентських протестів віддавали у солдати), міністра внутрішніх справ Дмитра Сіпягіна (був затриманий прихильником російського монархізму і деспотичного ладу в Росії), міністра внутрішніх справ і шефа Корпусу жандармів В'ячеслава Плеве (керував приборкуванням селянських повстань у Полтавській і Харківській губерніях), колишнього голови Ради міністрів Сергія Вітте (причетний до придушення першої російської революції). Описуючи в деталях ці криваві розправи, Солженіцин підводить читача до висновку, що злам у свідомості євреїв стосовно потреби фізичного знищення тих, які є опорою царської тиранії у Росії, відбулося значно раніше, у похмурому 1881 році. Саме в цей рік було вбито царя Олександра II членами підпільної політичної партії “Народна воля”, до складу якої входили представники різних національностей, однак вину за підрив, як тоді казали, “царя-Освободителя”, громадськість поклала виключно на євреїв. Ця трагічна подія спричинила погроми небаченої сили у центральних регіонах імперії — першого акту драми, що покликав до життя найрадикальніші елементи російського суспільства, налаштованих за будь-яку ціну повалити свавільний режим у самодержавній імперії.

На російській політичній авансцені починають з'являтися партії, склад яких детально аналізується Солженіциним, не кажучи про їхні ідеологічні програми і шляхи їх реалізації. Одне з пер-

Теодор Герцль, засновник сіонізму

ших політичних об'єднань, на яке автор звертає увагу, був Бунд, сформований за рахунок лише російських громадян єврейської національності. Ця характерна особливість, а ще обов'язкова релігійна приналежність членів партії, викликали роздратування у Леніна — інтернаціоналіста за переконаннями, але метиса від народження. Його специфічне ставлення до бундівців зумовлює в автора книги іронію, особливо тоді, коли “вождь пролетаріату” намагався урезонити політичних попутників відкинути своє національне “єго”, бо, мовляв, євреїв як нації не існує, адже не мають вони ні спільної мови, ні спільної території, та менше слухати сіоністів, схильних до рішучих дій, а краще асимілюватися. Значення Бунду, як випливає з авторського аналізу його місця і ролі у політичному спектрі Росії, представленого в інших тогочасних партіях включно з РСДРП, за радянських часів штучно применшувалося. Солженіцин навпаки аргументовано доводить, що Загальний єврейський робітничий союз у Литві, Польщі і Росії (саме так розшифровувалася його коротка назва) був потужною соціал-демократичною партією на початку минулого століття в Росії, хоча лише до певного часу.

Невеликий за обсягом розділ книги Солженіцин присвятив зародженню сіонізму як ідеологічної течії у Європі з моменту проведення установчих з'їздів політичного руху, ініційованих австрійським євреєм Теодором Герцлем (справжнє ім'я Бен'ямін Зеев) — письменником, драматургом, фейлетоністом, який не знав ні історії свого народу, а тим більше рідної мови, проте волею випадку, як на цьому наголошує Солженіцин, у 36 років став вождем сіонізму. З якихось причин доля закинула його до Парижу, де в той час відбувався судовий процес над Альфредом Дрейфусом, офіцером французького генерального штабу, звинувачуваного у шпигунстві на користь Німеччини. Те, як вівся судовий розгляд справи і які аргументи наводилися стороною обвинувачення для доказу його вини, глибоко обурили Герцля. Підозрюваному постійно нагадували єврейське походження, що нібито пояснювало його нелояльність до французької держави і бажання співпрацювати з її заклятим ворогом. Суд, спираючись на сфальсифіковані свідчення, засудив Дрейфуса до розжалування та довічного заслання. У вчиненій несправедливості, коли явно невинну людину позбавляють гро-

мадянських прав та ще й публічно принижують, Герцль вбачав сваволю, безправ'я, виявлених стосовно всього єврейського етносу, розсіяного по європейських країнах, змушеного терпіти і жити пригнобленими серед інших народів. Свої погляди на те, як позбавитися кричущої несправедливості, що склалась історично, австрійський журналіст виклав у брошурі “Єврейська держава”, вважаючи, що саме Палестина має стати тією землею Обітованою, де євреї зможуть відчутися людьми, господарями власної долі і володарями життя. Проголошена ідея згодом стала наріжним каменем у доктрині сіонізму і почала практично втілюватися одразу по закінченню Другої світової війни та в результаті катастрофічних наслідків Голокосту.

З дистанцією у дев'ятнадцять років не менш резонансне судило відбулося над іншим євреєм, тепер вже у Києві, де звинуватили у ритуальному вбивстві дитини і яке, так само як справа Дрейфуса, мало великі суспільні наслідки для міжетнічних стосунків на всій території Російської імперії. Йдеться про трагічні події, пов'язані із загибеллю тринадцятирічного юнака Андрія Юшинського, вбитого нібито євреєм Менахемом Бейлісом навесні 1911 року з метою проведення ритуального обряду — людського жертвопринесення. Через дивний збіг обставин так і не було виявлено справжніх душогубів неповнолітнього хлопчика з малозабезпеченої міщанської сім'ї, а наслідки справи Бейліса виявилися у масштабах країни згубними для євреїв, звинувачуваних в усіх смертних гріхах і фактично поставлених поза законом. У більшості свідків у ході слідства і під час проведення судових засідань почалися неприємності: хтось помер, а хтось безслідно зник. З тими ж, які залишилися, вже пізніше розправилося кийське ЧК, укомплектоване в роки революції переважно з більшовиків-євреїв.

Ще більша вакханалія чекала у майбутньому багатомільйонне населення російської держави, коли царський престол посів імператор Микола II. Саме революція 1905 року, як наголошує автор, і стала тим громом, що сповістив про грядущі тектонічні зрушення у монархічній державі, до яких великою мірою мали

причетність упосліджені євреї.

Солженіцин, згадавши Бунд як першу політичну силу, що підважила фундамент російського самодержавства, не забуває і про партію соціалістів-революціонерів — есерів, яка так само не стояла осторонь революційних процесів, спровокованих російсько-японською війною. Її вождями-засновниками виявилися євреї Григорій Гершуні і Михайло Гоц, а ще росіянин Віктор Чернов, котрі сповідували терор як дієвий інструмент боротьби із самодержавством. У книжці згадуються мало не всі гучні силові акції, проведені есерами у великих і малих містах імперії. Це не лише посилювало антисемітські настрої в російському суспільстві, як тільки на суді зачитувалися прізвиська виконавців терористичних актів, а й стимулювало утворення парамілітарних формувань на кшталт “чорної сотні” (чорносотенців), які, сповідуючи монархічні і ультранационалістичні погляди, організовували погроми серед місцевого єврейського населення, зовсім не причетного до фізичної розправи над державними чиновниками.

Солженіцин у книзі торкається ще одного важливого аспекту заангажованості євреїв у політичних процесах як у середині країни, так і далеко за її межами. Царський уряд обтяжений проблемами, що виникли з веденням війни за контроль над Маньчжурією і Кореєю, потребував фінансової підтримки для закупівлі додаткового озброєння у західних країнах. У таких випадках бралися комерційні позички з зарубіжних банках й інших фінансових установах під гарантії зобов'язання воюючої країни. Але Росія зіткнулася з ігноруванням і блокуванням виділення коштів на ці цілі з боку комерційних структур, контрольованих на Заході євреями-фінансистами. Зокрема, фігурує ім'я Якова Шиффа, який найбільше доклав старань до того, щоб Росія, керувана царем Миколою II, була економічно виснаженою в умовах російсько-японської війни. Причина такої нелюбові до російської деспотичної держави пояснювалась дуже просто. Адже Яків Шифф, будучи правовірним юдеєм і авторитетним банкіром в Америці, не міг пробачити царському уряду його внутрішню політику у національній сфері, наслідком якої стали масові антисемітські погроми, вбивства і каліцтва єврейського населення, розгарбування майна мародерами, репресії (ув'язнення, заслання, страти), спрямовані проти найактивніших представників юдейської громади, не згодних з їхнім соціаль-

Суд над Менахемом Бейлісом

тичні погляди, організовували погроми серед місцевого єврейського населення, зовсім не причетного до фізичної розправи над державними чиновниками.

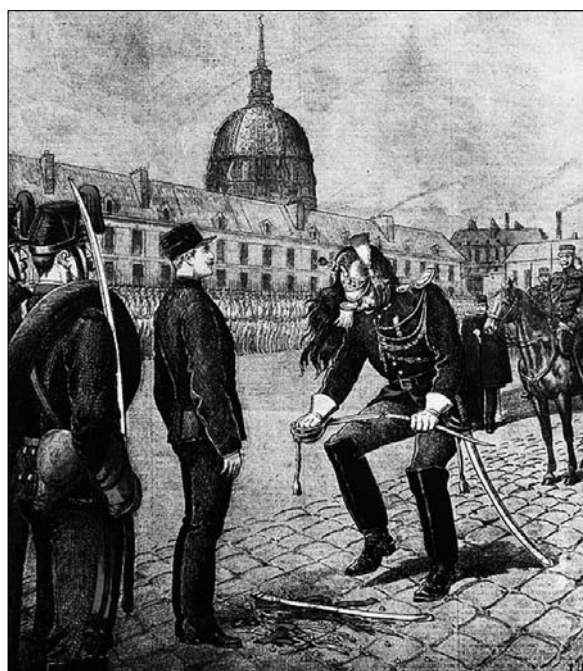
Солженіцин у книзі торкається ще одного важливого аспекту заангажованості євреїв у політичних процесах як у середині країни, так і далеко за її межами. Царський уряд обтяжений проблемами, що виникли з веденням війни за контроль над Маньчжурією і Кореєю, потребував фінансової підтримки для закупівлі додаткового озброєння у західних країнах. У таких випадках бралися комерційні позички з зарубіжних банках й інших фінансових установах під гарантії зобов'язання воюючої країни. Але Росія зіткнулася з ігноруванням і блокуванням виділення коштів на ці цілі з боку комерційних структур, контрольованих на Заході євреями-фінансистами. Зокрема, фігурує ім'я Якова Шиффа, який найбільше доклав старань до того, щоб Росія, керувана царем Миколою II, була економічно виснаженою в умовах російсько-японської війни. Причина такої нелюбові до російської деспотичної держави пояснювалась дуже просто. Адже Яків Шифф, будучи правовірним юдеєм і авторитетним банкіром в Америці, не міг пробачити царському уряду його внутрішню політику у національній сфері, наслідком якої стали масові антисемітські погроми, вбивства і каліцтва єврейського населення, розгарбування майна мародерами, репресії (ув'язнення, заслання, страти), спрямовані проти найактивніших представників юдейської громади, не згодних з їхнім соціаль-

ним статусом у російському суспільстві. У розповіді Солженіцина вчуваються деякі нотки роздратування, коли йдеться про поразку Росії у війні з Японією. Автор внутрішньо не може змиритися з приниженням, яке зазнала країна і російський народ, бо правителі, за його словами, виявилися бездарними і недалекоглядними, а от єврейство відчуло, що Росія все більше починає нагадувати колос на глиняних ногах. Напевне такої ж думки дотримувався і Яків Шифф, коли заснований ним банк виділив на військові потреби імператорській Японії сотні мільйонів доларів, тим самим посприявши перемозі східноазійської країни у війні.

А от симпатії Солженіцина постійно були на боці прем'єр-міністра Петра Столипіна, який, на переконання автора, все робив для того, щоб у повоєнний період досягти рівноправності між євреями і росіянами. Затятий захисник російського самодержавства наївно сподівався, що це відверне багатьох євреїв від революційних партій, які все частіше вдавалися до радикальних методів ведення політичної боротьби. Іншим його прорухом можна вважати і пропозиції щодо ширшого залучення капіталів, контрольованих євреями-фабрикантами, їхні акціонерні товариства, підприємства, концесії для економічного піднесення Росії, ширшої експлуатації її природних ресурсів, що одразу викликало істеріку у мажоритів російських шовіністів. Ще раніше висловили своє негативне ставлення представники інших суспільних верств, незадоволені ініціативами Столипіна щодо розпуску Думи, запровадження військово-польових судів, обмеження прав національних автономій, реформування аграрної галузі, створення організацій націоналістичного спрямування...

Цей градус ненависті, емоційно переданий Солженіциним, настільки підвищився у російському суспільстві, і в першу чергу у єврейському середовищі, що одинадцять попередніх невдалих замахів на життя одіозного прем'єр-міністра не спинили есера Дмитра Богрова ще раз спробувати поквитатися з тим, кого він сприймав як натхненника політичної реакції в країні. У вересні 1911 року він убив Столипіна кількома пострілами впритул у міському театрі Києва, якого через кілька днів поховали на території Києво-Печерської лаври, а самого Богрова за вироком військово-окружного суду повішеною в умовах російсько-японської війни. Причина такої нелюбові до російської деспотичної держави пояснювалась дуже просто. Адже Яків Шифф, будучи правовірним юдеєм і авторитетним банкіром в Америці, не міг пробачити царському уряду його внутрішню політику у національній сфері, наслідком якої стали масові антисемітські погроми, вбивства і каліцтва єврейського населення, розгарбування майна мародерами, репресії (ув'язнення, заслання, страти), спрямовані проти найактивніших представників юдейської громади, не згодних з їхнім соціаль-

Далі буде.

Позбавлення Альфреда Дрейфуса військового звання, французька літографія, кінець XIX ст.

Таємниця бандерівської скрині

18 березня в Шумському краєзнавчому музеї було велелюдно. Сюди прийшли жителі шумської громади, представники влади та духовенства, пластового осередку, вчителі, учні, працівники закладів культури та інші.

Анатолій ЛУКАШУК,
краєзнавець, м. Тернопіль

У стінах закладу відбулась справді знакова подія. Фонди музею поповнив кордишівський повстанський архів, який передали уродженці села Кордишів Шумської територіальної громади Кременецького району — директор Тернопільського обласного краєзнавчого музею Григорій Шергей та краєзнавець Анатолій Лукашук. Вони цікаво презентували матеріали, пов'язані з повстанською боротьбою на теренах Шумщини і, зокрема, у їхньому рідному селі.

Повстанський архів виявили під час перекриття даху церкви Покрови Пресвятої Богородиці. Будівельники зняли черговий лист металевого покриття з одного з малих куполів, і їм відкрилась незвичайна знахідка — повстанська криївка, яка знаходилась під цим куполом. Але перше, що кинулось у вічі, була граната, яка

Анатолій Лукашук презентує повстанський архів

лежала на підлозі. При більш детальному огляді виявили другу гранату, що була затиснута між латою і листом бляхи, і в якій, внаслідок дії часу та попадання дощової води, вже перегнила чека. Терміново викликали представників ДСНС, які знешкодили небезпечні знахідки.

Після цього люди спустилися вниз та оглянули схрон. У ньому лежали чотири матраци з подушками, одяг та особисті речі повстанців. Найбільш цінною виявилась церковна скриня із матеріалами та документами, пов'язаними з організаційною та пропагандистською діяльністю їх власників.

Це були накази, вказівки, звернення, інструкції, листівки підпілля ОУН, статті, реферати, листівки з віршами, піснями, часописи УПА, організаційні та господарчі записи, різні записники, приватні листи, книги, газети та вирізки з них, облікові картки, у які були загорнуті друкарські шрифти, та інше.

Усі матеріали та документи були передані в управління культури Тернопільської обласної державної адміністрації для подальшого опрацювання науковцями та краєзнавцями.

Більшість документів залишаються актуальними на сьогоднішній час, бо й через 80 років ворог залишився той же. І так само проявляє нелюдськість та жорстокість, чинячи звірства на нашій рідній землі.

Назви матеріалів промовляють самі за себе: „Україна — ключ миру в Європі”, „Більшовицькі плани загарбання Європи”, „Питання європейського мира”, „Сталін і Балкани”, „Мілітаризм сталінсько-більшовицьких імперіялістів” та інші.

Серед інших матеріалів — документ, який подає аналіз військово-політичної ситуації в краї навесні 1944 року, що особливо цікаво та цінно, та опис бою під Гурбами в повній хронологічній послідовності з його конкретними учасниками. Реферат приурочений першій річниці цієї важливої в історії національно-визвольних змагань події. „Гурби — це перемога повстанчої зброї, це вмільсть повстанчої боротьби в усіх найвищих умовах, це вмільсть нашого повстанчого командування, яке в досить поважний момент своїм воєнним знанням та досвідом в боротьбі зуміло завдати ворогові величезних втрат і якнайменш втратити своїх сил... Бій під Гурбами є могутнім виявом бажань українського народу, його боротьби за волю, за те, щоб жити на своїй землі, за Україн-

на Київ, Галицько-Волинське князівство, татарське лихоліття, причини упадку Київської Держави і ін.

Козаччина: Заснування Запорізької Січі, козацькі походи, Петро Канашевич-Сагайдачний, війни Б. Хмельницького з Польщею, Козацька Держава, угода в Переяславі, гетьм. І. Виговський, Дорошенко, війна з Московією, І. Мазепа і полтавська трагедія, Гайдамаччина — Гонта, Залізник, зруйнування Запорізької Січі.

Визвольні змагання: С. Петлюра, Є. Коновалець, Січові Стрільці, Крути, Базар.

З географії: Положення України, етнографічні землі, людина, міста, підземні і надземні багатства, ріки, моря, гори.

З літератури: Вивчати твори Т. Шевченка (Кобзар), Лесі Українки, І. Франка та інших українських письменників. З молоддю перероблювати сучасну реві. літературу, вивчати реві. пісні. Наша молодь — це фундамент майбутності української нації”.

Цікавими є повстанські листівки, які передавалися за принципом „з хати до хати, з рук до рук”: „Чому ми мусимо здобути Самостійну Україну”, „Чому ми за Самостійну Україну”, „Що ми закидаємо москалям”.

„Москалі три рази причинилися до знищення нашої держави: наїзд Андрія Боголюбського в княжі часи, наїзд Петра I за гетьмана Мазепи, та більшовицький наїзд Леніна.

Москалі знищили нам найкращих людей: Кальнишевського, Полюботка, Тараса Шевченка, Миколу Міхновського, Симона Петлюру, Михайла Грушевського, Сергія Єфремова, Хвильового, Євгена Коновальця і тисячі других відомих і не відомих кращих синів України.

Москалі вкрали і присвоїли як свою, нашу світлу історію княжої доби разом з усіма її культурними надбаннями (як Слово о полку Ігоревім).

Москалі підступом, зрадою і силою поневолили Україну, диким терором, брехнею своїх ідей (ми брати православні, ми брати слав'яне, ми брати пролетарі) тримали й тримають декого до сьогодні в своїй неволі...

Москалі спричинили найбільшу в світі голодівку в Україні в роках 1932-33-34, в часі якої з їхньою статистикою — померло п'ять мільйонів українців у той час, коли вивезеними рештками хліба нашого, напихалися досита москалі з Росії і по великих містах...

Москалі, відступаючи з України, взяли з собою нашу культуру, нашу історію, нашу славу, нашу землю, нашу волю, нашу свободу, нашу незалежність, нашу державу”.

Про перший день Гурбенського бою розповідається в художньому творі „Лісова пісня”, знайденому в архіві.

Серед організаційно-розпорядчих документів хочеться звернути увагу на наказ Крайового провідника ОУН Бориса Боруна від 10 січня 1943 року, у якому наголошується про посилення дисципліни в рядах ОУН. „Провідники, будьте безоглядні супроти ваших підвладних. Залізну організаційну дисципліну задержите, бо від дисциплінованих сильних людей твердих, непохитних, характерних, політично вироблених, опертих на сильному ідеологічному підвладні Українського Націоналізму членів, залежить сьогодні воля і майбутнє Української Нації,” — сказано у документі.

Інструкції та вказівки для працівників терену, для ведення роботи в терені, для ведення роботи з молоддю та доростом розкривають для нас, якими знаннями повинен володіти кожний член ОУН.

“Особи, що zatrudнені оргрботою та беруть участь в революційній боротьбі, мусять знати: Гимн „Ще не вмерла України”, молитву „Боже Великий”, Декалог, 12 прикмет, 44 правил життя, елементарні поняття з історії та географії України”. При роботі з молоддю „давати основні відомості з історії України, географії та літератури.

З історії: Княжа доба, князі як Олег, Ігор, Кн. Ольга, Святослав, Володимир В., Ярослав Мудрий, Володимир Мономах, напад московського кн. А. Боголюбського

на Київ, Галицько-Волинське князівство, татарське лихоліття, причини упадку Київської Держави і ін.

Козаччина: Заснування Запорізької Січі, козацькі походи, Петро Канашевич-Сагайдачний, війни Б. Хмельницького з Польщею, Козацька Держава, угода в Переяславі, гетьм. І. Виговський, Дорошенко, війна з Московією, І. Мазепа і полтавська трагедія, Гайдамаччина — Гонта, Залізник, зруйнування Запорізької Січі.

Визвольні змагання: С. Петлюра, Є. Коновалець, Січові Стрільці, Крути, Базар.

З географії: Положення України, етнографічні землі, людина, міста, підземні і надземні багатства, ріки, моря, гори.

З літератури: Вивчати твори Т. Шевченка (Кобзар), Лесі Українки, І. Франка та інших українських письменників. З молоддю перероблювати сучасну реві. літературу, вивчати реві. пісні. Наша молодь — це фундамент майбутності української нації”.

Цікавими є повстанські листівки, які передавалися за принципом „з хати до хати, з рук до рук”: „Чому ми мусимо здобути Самостійну Україну”, „Чому ми за Самостійну Україну”, „Що ми закидаємо москалям”.

„Москалі три рази причинилися до знищення нашої держави: наїзд Андрія Боголюбського в княжі часи, наїзд Петра I за гетьмана Мазепи, та більшовицький наїзд Леніна.

Москалі знищили нам найкращих людей: Кальнишевського, Полюботка, Тараса Шевченка, Миколу Міхновського, Симона Петлюру, Михайла Грушевського, Сергія Єфремова, Хвильового, Євгена Коновальця і тисячі других відомих і не відомих кращих синів України.

Москалі вкрали і присвоїли як свою, нашу світлу історію княжої доби разом з усіма її культурними надбаннями (як Слово о полку Ігоревім).

Москалі підступом, зрадою і силою поневолили Україну, диким терором, брехнею своїх ідей (ми брати православні, ми брати слав'яне, ми брати пролетарі) тримали й тримають декого до сьогодні в своїй неволі...

Москалі спричинили найбільшу в світі голодівку в Україні в роках 1932-33-34, в часі якої з їхньою статистикою — померло п'ять мільйонів українців у той час, коли вивезеними рештками хліба нашого, напихалися досита москалі з Росії і по великих містах...

Москалі, відступаючи з України,

Григорій Шергей передає кордишівський архів директорці Шумського краєзнавчого музею Ларисі Колесник

Бандерівська скриня

ни, палили і руйнували всі багацтва землі і добуток рук, вимордовуючи кращих українців по таборах і тюрмах.

Москалі ще й сьогодні загрожують, що коли повернуться на Україну, ні один свідомий українець живим не залишиться, бо без України, її землі й багацтва — москалям життя немає”.

Цікавими для дослідників є листки-кальки, на яких збереглися тексти наказів, листів; грипси, інформативні звіти, блокноти та багато іншого.

Серед знайдених матеріалів — книги: М. Старицького „Облога Буші”, Р. Сказинського „Блукання велитнів”, Ю. Горліс-Горського „У ворожому таборі”, В. Інгульця „За українське море”; повстанські часописи: „Спис повстанця”, „Штурм повстанця”, „Український перець”, радянські газети. Було знайдено близько сотні вирізок із газет, які сформовані блоками: міжнародний огляд та події в СРСР, події в Англії, Бельгії, Болгарії, Ірані, Польщі, Румунії, США, Фінляндії та інших країнах. Це засвідчує, що повстанці, які перебували у криївці, були у курсі всіх подій, які відбувалися у світі.

На основі опрацьованих матеріалів у 2017 році побачила світ книга „Бандерівська скриня. Архів УПА з криївки в Кордишеві на Шумщині”.

Назву „Бандерівська скриня” дав відомий український письменник Василь Шкляр, який на той час перебував у Тернополі із презентацією своєї нової книги „Троша”. Коли Григорій Шергей ознайомив В. Шкляра з матеріалами та документами кордишівського архіву, автор подарував йому книгу з автографом: „Григорію Шергею на знак глибокої поваги і вдячності за бандерівську скриню”.

Разом з тим йшла клопітка робота в архівах, щоб розкрити 70-річну таємницю учасників революційної боротьби проти окупантів.

Спільно з Тернопільським обласним центром охорони та нау-

кових досліджень пам'яток культурної спадщини провели пошукову експедицію в Кордишеві та його околицях. Було опитано родичів свідків тих подій 40-х років минулого століття. При огляді приміщень Свято-Покровського храму виявили ще один схрон, де переховувались повстанці. Обстеження території довкола і всередині криївки дало свої результати. Тут було виявлено зім'яті повстанські грипси (записки), наказ про відправу біля церкви, самокрутки, луска гарбузового насіння, кольорова шаркунга з великодніх крашанок. Але приміщення було прибрано, тож інших речей там не було.

Крім того, науковці оглянули приміщення первісної криївки, у якій була знайдена бандерівська скриня. Під підлогою було виявлено ящик набойв калібру 7,62 мм, розкидані більше десятка пачок сірників, недопалки, листки тютюну, пляшечки від ліків, мішки для зберігання продуктів, книгу із описом лікарських трав польською мовою тощо.

Отже, виявлені речі, які забезпечували життєдіяльність повстанців протягом тривалого часу, ліки, архіви, зброя свідчили про те, що у криївках кордишівського храму перебували повстанці, які вели активну збройну боротьбу та пропагандивну діяльність.

При опрацьованні архівів УСБУ, УМВС, ДАТО було встановлено, що у селі Кордишів на Шумщині діяла підрайонна організація ОУН, в обслуговуванні якої входило 10 навколосіль сіл. Неодноразово у селі перебувало керівництво районного проводу ОУН. Було встановлено прізвища та псевдо підрайонних керівників, господарчих, станичних, як чоловічої, так і жіночої організації.

У подальшому у 2019 році відбулося перевидання книги „Бандерівська скриня” з доповненнями та дослідженнями про тих людей, які перебували у криївці, підрайонну та станичну організацію ОУН.

Про боротьбу та долю учасниць жіночої організації ОУН ми разом з журналісткою Галиною Дацюк розповіли у книзі „Жіноча справа. Незабуті історії учасниць підпілля ОУН станиці села Кордишів на Шумщині”, яка вийшла у видавничому домі „Букрек” у 2021 році.

Також історії двічч — зв'язкових, розвідниць, санітарок, господарчих, їхні долі — було оприлюднено на сторінках тижневика „Слово Просвіти”.

Матеріали бандерівської скрині, які поповнили фонди Шумського краєзнавчого музею, а також нові дослідження та відкриття свідчать про високий дух свободи і непримиренну боротьбу наших краян з одвічним московським ворогом, яка триває і сьогодні, до повної Перемоги!

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото Едуарда Межула

Жінка та війна

На новій сцені Національного академічного драматичного театру імені Лесі Українки Херсонський обласний академічний музично-драматичний театр імені Миколи Куліша представив одну з нових робіт – виставу “Позивний “Горобчик” за п’єсою Наталки Ворожбит “Погані дороги”.

Війна на Донбасі – це не тільки постійні обстріли та вибухи, а й життя, наповнене бажанням, коханням, тугою. Вона – Наташа, військова ЗСУ на позивний “Горобчик”. Захищає нашу країну, щодня перебуває на межі життя і смерті, а в найтяжчі моменти згадує про нього... Сергія, який вперше привіз її на схід, показав війну та полонив її серце.

– Ми працюємо, і щодня до нас приходять глядачі, – розповів генеральний директор – художній керівник Херсонського театру імені Миколи Куліша, народний артист України **Олександр Книга**. – Життя триває, щоранку люди в бронжилетах замітають вулиці. У місті намагаються швидко відновити світло й воду. Працюють магазини, ми забезпечені всім необхідним, хоча тут дуже небезпечно. Після прильотів з’являються нові шрами на обличчі міста.

Коли до Херсона зайшли так звані “брати”, то ми думали, що все це швидко скінчиться. Усі бачили, як опиралося місто, люди голіруч ішли на танки. Третій рік триває війна. Так, люди втомилися. Але наші воїни натхненні, вони нас надихають. Саме тому ми працюємо в рідному місті з того дня, як його визволили. Тримаємось і перемагаємо!

Вистава “Позивний “Горобчик” народилася у звільненому Херсоні. Нею відкривали 25-й Міжнародний театральний фестиваль “Мельпомена Таврії”, що знову відбувся в нашому рідному місті. Цей фестиваль підтримали друзі з усієї України та з-за кордону.

Виставу поставили за п’єсою Наталки Ворожбит “Погані дороги”. Одна з постановок цієї п’єси була відзначена Шевченківською премією, за цим сюжетом зняли художній фільм. А в Херсоні її поставив символ спротиву нашого міста Сергій Павлюк. Роль Наташі зіграла заслужена артистка України Тетяна Проворова.

У Києві показуємо цю виставу для херсонців, яких чекаємо вдома. Віримо, що прийде час, коли вони візьмуть валізи і повернуться. Також це вистава для киян та жителів інших міст. Ми всі непереможні, коли дивимось в одному напрямку!

– **Попри всі труднощі в цьому театральному сезоні ваш театр багато чого встиг досягти.**

– Випустили три нових вистави, відновили дві, що йшли раніше. Крім вистави “Позивний “Горобчик”, відбулися прем’єри “Буде тобі, враже, так, як відьма скаже” за п’єсою Альони Маляренко та казки “Котигорошко проти вікінгів”. Ця казка – наш спільний проєкт із Миколаївським художнім театром. Вирішили об’єднати зусилля з миколаївцями, бо до Херсона повернулося ще мало акторів. До того ж у Херсоні не працює велика сцена, граємо в бомбосховищах, арт-хабах.

Також випустили кілька музичних програм: на пісні Андрія Скрибіна “Сам собі країна” та нову програму українських пісень.

зично-драматичний театр імені Василя Василька. Вони надають нам сценічні майданчики, ми залуцаємо їхніх акторів і випускаємо нові вистави. Працюємо над відновленням тих вистав, що були у нас раніше.

– **Також активно співпрацюєте з Національним академічним драматичним театром імені Лесі Українки.**

– Дуже вдячні цьому театру, який нас прихистив у 2022 році, щойно ми вирвалися з окупації. Відновлення роботи нашого театру мало ще й політичне значення. Після окупації Херсона там намагалися створити російський театр. З цією ідеєю орки досі носяться у Складовську та Генічеську. А нам потрібно було довести, що театр – це, насамперед, не будівля, а люди.

Нас підтримав директор – художній керівник Театру Лесі Українки Кирило Кашлік. Першою випустили моновиставу “Кицька на спогад про темін” у виконанні Ольги Бойцової, яка вирвалася з окупації. А у вересні 2022 року випустили виставу “Залишатись не можна”. Це реальні історії про втечу з окупації. Показували цю виставу в Києві, Вінниці, Одесі, Миколаєві, Кропивницькому.

– **Напевно, вже думаєте над тим, яким буде наступний Міжнародний фестиваль “Мельпомена Таврії”?**

– Після відзначення Міжнародного дня театру оголосимо дату проведення фестивалю, плануємо на осінь.

На минулий 25-й фестиваль, що відбувся у 2023 році, до нас приїхали чотири театри і показали свої вистави в укритті. Знаково, що люди не побоялися прийхати. Цю подію херсонці активно обговорювали в соціальних мережах. Один чоловік зізнався, що вперше за час повномасштабної війни одягнув костюм, аби піти до театру, а жінки одягають свої святкові сукні. Такі повідомлення по-справжньому розчулюють.

– Тетяна Проворова – єдина наша акторка, яка залишилася в Херсоні, – продовжив розмову режисер-постановник, заслужений діяч мистецтв України **Сергій**

Павлюк. – Тетяна пробувалася на фільм “Погані дороги”, що був знятий за п’єсою Наталки Ворожбит. Одна із сюжетних ліній п’єси про журналістку. Ми з Танею прочитали цю частину п’єси, нам сподобалося. Сказали про це художньому керівникові нашого театру Олександр Книзі. Він зателефонував Наталці Ворожбит, вона дала добро на постановку, і ми приступили до роботи.

“Позивний “Горобчик” – це моновистава. Загалом я поставив 15 моновистав. Пригадую, як багато років тому був на Міжнародному фестивалі моновистав “Марія” в Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка, який організувала народна артистка України Лариса Кадирова. З пані Ларисою я зробив тоді свою першу моновиставу “Не плачте за мною ніколи”. А коли повернувся до Херсона, то сказав Олександр Книзі, що пригледів сцену під сценою (простір під основною сценою нашого театру) і хочу зробити там моностудію. На мою думку, кожен актор театру повинен пройти вишкіл через моновиставу як найскладніший жанр. Після прем’єр залежить саме від них – житимуть ці вистави чи ні. Тетяна до війни грала у моновиставі “Порожнеча”, в якій порушувалася тема самотності жінки, загалом складна вистава.

На якій би сцені режисер не ставив виставу – великій чи малій, він все одно бореться з драматургом. А в моновиставі найскладніша робота з актором, який грає за два метри від глядача. На великій сцені можна сховатися за декорації, світло, партнера. А тут не вийде збрехати. Дехто вважає, що тільки великі майстри можуть робити моновистави. Не погоджуюся з цим. Як я вже сказав раніше – це вишкіл. Якщо в актора вистава і не вийшла шедевально, то в будь-якому разі він отримав цінний досвід.

Повернімося до вистави “Позивний “Горобчик”. У п’єсі “По-

гані дороги” шість новел. У виставі, яку поставила Тамара Трунова у Київському театрі драми і комедії на лівому березі Дніпра, цей монолог читає жінка в червоній сукні, і в контексті всієї вистави він виходить цільним. А сама по собі ця історія начебто вирвана з контексту. Єдиний сенс, що через неї показують початок війни, страхи героїні.

Ми з Танею читали, фантазували, щось додавали, щось скорочували. Врешті зрозуміли, що якщо герої просто розійдуться, то це буде не цікаво і вистава вийде ні про що. Нам допомогла фраза героїні на початку: “Вперше я потрапила на Донбас”. Тобто, якщо вона потрапила вперше, то була б й не раз. Це навело на думку, що вона й зараз може бути на Донбасі. Вона пішла за коханим. Жінка може бути навіть не поряд з ним. Але цінний вже сам факт, що вона не лишилася в Києві, а стала воювати.

Тетяна Проворова – одна з найкращих актрис Херсонського театру, багато працює, у неї чимало потужних ролей. Вона пережила окупацію в Херсоні і попри небезпеку нині залишається в місті.

Вирішили грати виставу на сцені, що розташована під основною сценою нашого театру. 23 лютого 2022 року відбулася прем’єра вистави “Вічність та ще один день” за п’єсою Милорада Павича. Під час вистави ми задіяли весь театр, а однією з локацій була саме ця сцена...

На завтра почалася Велика війна... Від постановки залишилося багато манекенів, які я зможу використати в новій виставі. У приміщенні театру перебуває центр роздачі гуманітарної допомоги. Там залишилося багато палет, які вирішив теж використати. Серед декорацій – блокпост, шини, а ще ганчірки у крові, які залишилися з попередньої постановки...

Триває війна, триває життя в театрі.

Нам важко, бо бракує ресурсу – фінансового й людського. З 250 працівників театру в Херсоні залишилося 60. Серед них кілька драматичних акторів, працівників оркестру і вокалістів.

Оскільки не можемо зібратись усім колективом у Херсоні, збираємося локально. Частина наших акторів зараз в Одесі, їдемо туди, граємо. Зараз почали гуртуватися в Миколаєві. Наші партнери – Миколаївський художній академічний драматичний театр, Миколаївський національний академічний театр драми та музичної комедії та Одеський академічний український му-

Оксана ЯСІНСЬКА, завідувачка Музею писанкового розпису
Світлини **Яреми Прощіва**

П’ятнадцять львівських май-

Мініатюрні шедеври зі Львова

стрів, об’єднаних великою любов’ю до писанкарства та українського народного мистецтва, представили в Коломиї понад 450 писанок, написаних на курячих, гусячих, качиних та страусиних яйцях.

Основою виставки стали традиційні писанки Львівщини, а також інших регіонів України, відтворені за взірцями кінця XIX – початку XX століть відомою дослідницею та популяризаторкою народного мистецтва, авторкою низки тематичних видань, зокрема, книжки “Українська народна писанка”, членкинею Національної спілки май-

стрів народного мистецтва України Вірою Манько.

Поряд із традиційними демонструються авторські писанки Богдани Борсук, Ірини Ваврикович, Ірини Вах, Романа Ваха, Ірини Гнилякевич, Надії Грек, Марії Іванишин, Зоряни Ланцут, Олександра Опарія, Галини Сиротюк, Ганні Худої, Наталі Чорної та Марії Янко.

З чудовим творчим доробком львівських писанкарів вітали генеральний директор Національного музею Ярослава Качук, відома коломийська писанкарка Світлана Стадник, викладач-методист циклу “Художній розпис” Косівського фахового коледжу прикладного та декоратив-

ного мистецтва Руслана Захарків та численні шанувальники одного з найдавніших видів народного українського мистецтва.

Виставка в музеї триватиме до 20 квітня. Запрошуємо коломиян і гостей міста надихнутись ней-

мовірною красою і розмаїттям мініатюрних творів, наповнених прадавніми знаками-символами, що прийшли до нас крізь століття і щороку дарують нам надію та віру в перемогу світла над темрявою.

Едуард ОВЧАРЕНКО

Фото із соціальних мереж

— Усіх нас об'єднує прихильність до таланту Олега Комарова, — наголосив, відкриваючи вечір, голова Національної спілки кінематографістів України **Сергій Борденюк**. — У залі є обличчя класиків кінематографії, але також є велика кількість молодих шанувальників вашого таланту. До речі, ми сьогодні активно залучаємо молодь до діяльності нашої спілки, діяльності Будинку кіно. Також усвідомлюємо необхідність зберегти наше надбання. Маю на увазі не тільки приміщення Будинку кіно, а насамперед творчі надбання. Наш золотий фонд — це наші митці. А для глядача і для оператора найголовнішим об'єктом візуалізації, найголовнішим магнітом у кінотворі є його величність актор. Ви, Олеже Васильовичу, один з брендів нашої спілки. У вашому творчому доробку більш як 70 постановок. Ці спектаклі багато років радували глядачів, важко навіть уявити цей потенціал. А ще десятки ролей у кіно, починаючи з 60-х років і закінчуючи серіалом Олега Бійми "Острів любові". Дай Боже вам ще довго купатися в глядацькій любові.

— Ви зробили дуже багато для театру, але й Будинку кіно без вас неможливо уявити, — підкреслив кінокритик та кінознавець **Сергій Тримбач**. — Ви вмієте перевтілюватися, увійти в душу не лише на сцені, а й житті. Хочу також привітати вашу супутницю, Валентину Олександрівну, з якою ви разом прожили вже 56 років. Дай Боже вам ще багато років бути разом.

Хочу згадати і маму Олега Васильовича — заслужену артистку України Ганну Ніколенко. З дитинства він знав таких людей, як Віктор Добровольський, Микола Яковченко, Дмитро Мілютенко.

Олег Васильович вміє дивовижно розказувати і показувати. Для цього треба мати особливий артистичний талант. У нього неймовірна любов до цих людей і дивовижне вміння розкрити сутність їхнього таланту. Олег Комаров не тільки актор, а й будівник культури. Бо культура — це насамперед пам'ять...

Далі вечір вів ювіляр. Він розповів про зустрічі в минулому з легендарними митцями: актором Віктором Добровольським, режисерами: Іриною Молостovou, Віктором Кісіним, Вадимом Чубасовим, Галиною Черняк, диригентом Костянтином Семеоновим, легендами сьогодення: режисером Олегом Біймою, кінознавцем Сергієм Тримбачем, провідною театрознавицею Аллою Підлужною. Також показали фрагменти з фільмів, телепрограм та літе-

Культура — це насамперед пам'ять

У Синьому залі Будинку кіно (м. Київ) відбувся ювілейний вечір актора театру, кіно, радіо, телебачення, ведучого циклу вечорів "Екран і сцена", народного артиста України Олега Комарова. Відзначити цю подію ювіляр запросив своїх друзів, численних поціновувачів його багатогранного таланту.

Олег Комаров

ратурних вечорів, пов'язаних із цими митцями, кожен з яких був оберегом у творчій долі ювіляра.

Також на вечорі пролунало багато теплих слів від друзів ювіляра.

Раїса Недашківська, народна артистка України:

— Разом з Олегом Комаровим ми зробили багато програм. Особливо запам'ятався вечір, присвячений пам'яті Івана Франка. Олег сам знайшов кошти, аби ми мали можливість його провести. Потім ще неодноразово зверталися до творчості Івана Яковича. Загалом він створив безліч таких потрібних всім нам передач. Це необхідна місія, яку цей митець несе серед звичайних людей серед акторів, серед Всесвіту.

Людмила Семененко, оперна співачка, народна артистка України:

— Я проспівала на оперній сцені 50 років. А Олег Комаров згадав про наших диригентів, режисерку Ірину Молостovu, з якими я мала честь разом працю-

вати. Це були надзвичайно приємні, надзвичайно талановиті люди, які внесли безцінний внесок у культуру нашого народу.

Олег у своїх фільмах завжди використовує класичну музику. У нього прекрасні образи. Те, що він зробив, надовго залишиться у нашій історії.

Пані Людмила виконала пісню "Києве мій", яку багато хто по праву вважає гімном столиці України.

Лариса Кадочнікова, лавреатка Шевченківської премії, народна артистка України:

— Я вкотре переконалася, що Олег прекрасний актор. Побачила, як він відчуває партнера, відчуває характер героя. Переконана, що в театрі він ще зіграє не одну роль, і це будуть великі ролі. В Олега унікальна пам'ять, він може пригадати якісь деталі, про які я вже не пам'ятаю. Особливо вразило, як він тепло розповів про Ірину Молостovu. Вона була ширшою і талановитою людиною, дуже любила і підтримувала талановитих акторів. Вік Олега Комарова як для творчої людини невеликий, а порівняно зі Всесвітом — це лише одна мить. Я не уявляю себе без сцени і театру так само, як і Олег.

Ніна Ільїна, генеральна директорка акторської агенції Національної спілки кінематографістів України "Гільдія кіноакторів":

— Вечір допоміг перегорнути сторінки

життя Олега Комарова. Переді мною постала феноменальна постать. Так багато ролей у театрі і кіно. А ще він вибудував в Україні свою окрему територію. І там у нього немає конкурентів, він один у цьому жанрі. Цей жанр унікальний, працювати в ньому може один з мільйона. Це дуже складний жанр оповідача в мистецтві. В усі проекти він вкладає свої кошти, свою енергію. Олег Васильович пам'ятає найменші дрібниці з життя великих діячів української культури, які працювали в театрі і кіно.

Я побачила іншу сторінку творчості Олега Комарова, не театральну, а ролі в кіно. А ще знаю його унікальну роботу зі студентами в Естрадно-цирковій академії, де він викладає сценічну мову. Діти його дуже люблять. У нього ще великий потенціал. Будемо молитися, аби побувати на новій прем'єрі за участю Олега Васильовича.

Василь Неволов, заслужений діяч мистецтв України:

— Знаю Олега Комарова 60 років. Тоді він грав у Дніпропетровському театрі, а я навчався в театральному училищі, брав участь у масових сценах театру.

Внесок Олега Васильовича ще недооцінений. По суті він створив історичний портрет видатних діячів театру, раніше цього не робив ніхто. У нього є дивовижний дар, який я відчув 60 років тому, — це дар дружби, який дається не кожному.

Василь Неволов вручив Олегу Комарову грамоту від Київської організації Всеукраїнської громадської організації Товариство "Знання" України.

Сергій Комісаренко, академік Національної академії наук України:

— В оточенні митців я відчуваю себе своїм, серед них багато моїх друзів. Спілкування з такими людьми — як ковток свіжого повітря. Багато років знайомий з Олегом Комаровим. А познайомився з ним на футбольному матчі. У Театру Лесі Українки, між іншим, була хороша футбольна команда...

Дуже вдячний за його книгу спогадів про артистів, з багатьма з них я дружив. Бажаю всім здоров'я і Перемоги!

У колі друзів

СЛОВО

Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Звернення до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі! Тижневик "Слово Просвіти" — один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі — за певного "сприяння" нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об'єктивним словом можемо допомогти "Слову Просвіти". Будь-яка фінансова підтримка видання — це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ КБ "ПРИВАТБАНК" (ЄДРПОУ банку 14360570, код банку 305299) відкрито рахунок: № UA26305299000026004036804116; отримувач: ГО "Всеукраїнське товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

На наше прохання про допомогу для газети "Слово Просвіти" відгукнулися:

1. Коваліцький Артем Богданович — 300 грн.
2. Кравчук Олександр Іванович — 500 грн.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство "Просвіта"
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло **МОВЧАН**

Головний редактор
Ігор **ЗОЦ**

Редколегія
Любов **ГОЛОТА** (голова)

Павло **МОВЧАН**
Микола **ТИМОШКИ**
Георгій **ФІЛІПЧУК**
Микола **ГОЛОМША**
Юрій **ГАНДЗЮК**
Галина **ДАЦЮК**
Євген **БУКЕТ**

Відповідальний секретар
Ірина **ШЕВЧУК**

Літературна редакторка
Галина **ДАЦЮК**

Коректорка
Олена **ГЛУШКО**

Комп'ютерна верстка
Ірина **ШЕВЧУК**

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ "Мега-Поліграф",
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на "Слово Просвіти"
обов'язкове.

Індекс газети
"Слово Просвіти" — 30617

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.